

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยทำการประมวลแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับเจ้าอาวาส
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ในการวิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น ผู้วิจัยได้ประมวลมาจากแนวคิดของนักวิชาการ โดยนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ความหมาย แนวคิด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของความคิดเห็น

จากการทบทวนความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็น จากนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศ พบว่านักวิชาการเหล่านั้นได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อ ความคิดหรือการลงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่สามารถบอกได้ว่าถูกต้องหรือไม่^๑ เป็นความคิดที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ ซึ่งทำให้เกิดความพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบในทางบวกหรือทางลบต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด^๒ ความเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งการตัดสินใจจากการประเมินค่า หรือทัศนะเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ^๓ โดยความคิดเห็นกับทัศนะมีความคล้ายกัน ความคิดเห็นคือข้อพิจารณาให้เห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาความ

^๑Good, C.V., *Dictionary of Education*, (New York : McGraw-Hill Book Company, 1973), p. 338.

^๒ลัดดา กิตติวิภาค, *จิตวิทยาการเรียนรู้การสอน*, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓.

^๓Kolesnik, W.L., *Education Psychology Industry*, (Boston : Houghton Mifflin Company, 1970), p. 320.

คิดประกอบ ถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม ส่วนทัศนะคือการประมาณการที่เกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นหนึ่ง เช่น ทัศนะเกี่ยวกับความเหมาะสมของนโยบายวางแผนครอบครัว^๔ ซึ่งโดยความจริง ความคิดเห็นมีหลายความหมาย ได้แก่

๑. ความเชื่อ ทัศนคติ การพิจารณา หรือการวินิจฉัย หรือการประเมินผลอย่างมีรูปแบบในใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

๒. ความเชื่อที่มีน้ำหนักมากกว่าความรู้สึกในใจ และมีน้ำหนักน้อยกว่าความรู้สึกที่แท้จริงหรือมุมมองที่เกิดขึ้นทั่วไป

๓. การแสดงออกถึงการพิจารณาหรือคำแนะนำอย่างมีรูปแบบโดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญหรือการแสดงออก เช่น การตัดสินใจ การพิจารณาคดี หรือการวินิจฉัยอย่างมีรูปแบบด้วยเหตุผลกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ที่ขึ้นอยู่กับตัดสินใจที่มีกฎหมายรองรับ^๕

จากความหมายที่กล่าวมาให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในฐานะ การแสดงออกทางด้านเจตนาที่ออกมาเป็นความพูด เป็นการสรุปหรือการลงความคิดเห็นโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะการพูดหรือการเขียนซึ่งในการแสดงออกนั้นจะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ พฤติกรรม และประสบการณ์ระหว่างบุคคล ก่อนที่จะมีการตัดสินใจแสดงออก ซึ่งการแสดงออกนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากผู้อื่นก็ได้^๖ ซึ่งสามารถสรุปความคิดเห็น (Opinion) ได้ดังนี้

๑. ความหมายทั่วไป หมายถึง ความเชื่อ ความคิดเห็น ข้อพิจารณา ความรู้สึก หรือ ทัศนะที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์อย่างแน่นอน และยังขาดน้ำหนักทางเหตุผลหรือการวิเคราะห์ หรือกล่าวกว้าง ๆ ได้ว่ามีความเป็นไปได้มากกว่าความรู้

๒. ความหมายเฉพาะ หมายถึง การพิจารณาหรือการวินิจฉัยอย่างมีแบบแผนจากแหล่งข้อมูล หรือบุคคลที่เชื่อถือได้

๓. ความคิดเห็นสาธารณะ (Public Opinion) หมายถึง การพิจารณาหรือข้อวินิจฉัยรวม ๆ ของกลุ่มคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ หรือข้อเท็จจริง^๗

^๔ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓๐.

^๕Merriam-Webster's, Merriam-Webster's Collegiate Dictionary, 10th ed., (Merriam-Webster incorporated : Massachusetts, 1996), pp. 12-15.

^๖สุพัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๒.

^๗Mary L. Good, Integrating the Individual and the Organization, (New York : Wiley, 2006), p. 17.

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น คือ การแสดงออกทางด้านความรู้สึกหรือความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียน โดยมีอารมณ์ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นพื้นฐานประกอบในการแสดงความคิดเห็น ความคิดเห็นนั้นอาจมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยก็ได้ ฉะนั้นความคิดเห็นจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมในขณะนั้น โดยความคิดเห็นมีลักษณะที่แคบกว่าทัศนคติในขณะที่ทัศนคติเป็นสิ่งที่แสดงภาพความรู้สึกต่างๆ ไปเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แต่ความคิดเห็นจะอธิบายเหตุผลเฉพาะ

จากความหมายของความคิดเห็นที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษา การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายของความคิดเห็น

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
Good, C. V., (1973, p. 338)	ความเชื่อหรือการลงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
ลัดดา กิตติวิภาค, (๒๕๔๙, หน้า ๑๓)	เป็นความคิดที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ
Kolesnik, W. L., (1970, p. 320)	ความเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งการตัดสินใจ
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๖, หน้า ๑๓๐)	๑) ข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญา ๒) ทัศนะคือการประมาณการที่เกี่ยวกับปัญหา
Merriam-Webster's, (1996, pp. 12-15)	๑) ความเชื่อหรือการประเมินผลอย่างมีรูปแบบ ๒) ความเชื่อที่มีน้ำหนักมากกว่าความรู้สึก ๓) การแสดงออกถึงการพิจารณาอย่างมีรูปแบบ
สุพัตรา สุภาพ, (๒๕๔๕, หน้า ๑๓๒)	การแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก่อนที่จะมีการตัดสินใจแสดงออก
Mary L. Good, (2006, p. 17)	๑) ความเชื่อที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ ๒) การวินิจฉัยอย่างมีแบบแผนจากแหล่งข้อมูล ๓) การพิจารณาหรือข้อวินิจฉัยอย่างรวม

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น จากนักวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศ พบว่านักวิชาการเหล่านั้นได้ให้แนวคิดไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทัศนคติเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกที่ชอบหรือไม่ชอบของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ หลังจากได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นๆ แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือความรู้สึกในทางบวก เป็นการแสดงออกถึงความพอใจ ความเห็นด้วย ความชอบและให้การสนับสนุน เป็นต้น ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกถึงความไม่พึงพอใจ ความไม่เห็นด้วย ความไม่ชอบและไม่ให้การสนับสนุน เป็นต้น และความรู้สึกที่เป็นกลาง ไม่มีความรู้สึกใดๆ โดยบุคคลจะแสดงออกทางด้านความรู้สึกทางพฤติกรรม แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. พฤติกรรมภายนอก เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้จากการกล่าวคำพูดสนับสนุน การแสดงออกทางหน้าตาหรือท่าทางที่บ่งบอกถึงความรู้สึกที่พึงพอใจ และ

๒. พฤติกรรมภายใน เป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้ชอบหรือไม่ชอบก็ไม่แสดงออก หรือจะเป็นความรู้สึกกลางๆ ก็ไม่แสดงออกถ้าเป็นเป็นพฤติกรรมภายใน^๕

ทั้งความคิดเห็นและทัศนคติเป็นเรื่องของการแสดงออกของแต่ละบุคคลต่อประชาธิปไตยทั่วไป ต่อขนบธรรมเนียมประเพณี และการแสดงออกทางความคิดเห็นในรูปที่เกี่ยวกับตัวเขา และได้กล่าวต่อไปอีกว่า คำว่า ความคิดเห็นนั้นจะใช้ในเรื่องเกี่ยวกับการลงความคิดเห็น (Judgment) และความรู้ (Knowledge) ในขณะที่ทัศนคตินั้นมักใช้กันมากในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้สึก (Feeling) และความชอบพอ (Preference) ท้ายที่สุดเขาได้สรุปว่า เรามักใช้คำว่าความคิดเห็นมากกว่าทัศนคติ^๖ ซึ่งโดยความเป็นจริง ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่ได้อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจบุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้างหรือแสดงเหตุผลสนับสนุนหรือปกป้องความคิดเห็น ความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการแปลความหมายของข้อเท็จจริง ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของแต่ละคน เช่น ประสบการณ์ในการทำงาน พื้นความรู้ สภาพแวดล้อม มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ การแสดงความคิดเห็นอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ ประเด็นแนวคิดข้างต้นให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในฐานะความคิดเห็นเป็นเรื่องความรู้สึกของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใดๆ ออกมาโดยการพูด การเขียนหรือการแสดงออกทางความรู้สึก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า

^๕ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **จิตวิทยาอุตสาหกรรม**, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕.

^๖Nunnally Jum C., **Test and Measurements Assessment and Prediction**, (New York : McGraw Hill Book Co., Inc., 1970), p. 285.

ความคิดเห็นมีอิทธิพลและมีบทบาทกำหนดวิถีชีวิตและสังคมของมนุษย์เป็นอย่างมาก สามารถนำชีวิตสังคมหรือมนุษยชาติทั้งหมดไปสู่ความเจริญงอกงามหรือนำไปสู่ความเสื่อมความพินาศก็ได้ ดังจะมองเห็นในชีวิตของบุคคล ทิฐิ (ความเห็น) เป็นตัวชักจูงและกำหนดวิถีชีวิตทั้งในด้านรับเข้าและด้านแสดงออก กล่าวคือ จะมองเห็นโลกและชีวิตเป็นอย่างไรและจะปฏิบัติต่อโลกและชีวิตนั้นอย่างไร เริ่มตั้งแต่การแปลความหมายของประสบการณ์ที่รับเข้ามาใหม่อย่างไร จะตีค่าจะตัดสินวินิจฉัยอย่างไร จะหันไปหาหรือเลือกรับสิ่งใด ส่วนใด ในแง่ใด จะเห็นด้วยหรือไม่ จะอยู่ฝ่ายใดและชักนำแนวคิด การพูด การกระทำ ที่จะสนองตอบได้ แสดงปฏิกิริยาออกไปเองว่าจะเอาอย่างไร พูดหรือทำอย่างไรกับบุคคล สิ่งของ สภาพแวดล้อม หรือ สถานการณ์นั้นๆ พร้อมทั้งสร้างเหตุผลประกอบสำหรับการที่จะพูดจะทำเช่นนั้น^{๑๐} โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นสรุปได้ดังนี้

๑. ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกายปัจจัยด้านพันธุกรรมจะมีผลต่อระดับความก้าวร้าวของบุคคลซึ่งจะมีผลต่อการศึกษาหรือความคิดของบุคคลปัจจัยทางด้านร่างกายเช่นโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ หรือการใช้ยาเสพติดจะมีผลต่อความคิดของบุคคล

๒. ประสบการณ์ของบุคคลเมื่อบุคคลได้รับความรู้สึกจากประสบการณ์โดยตรงจะทำให้เกิดความคิด เห็นจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ

๓. อิทธิพลจากครอบครัวอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และครอบครัวเมื่อตอนเป็นเด็กจะส่งผลต่อความคิดและการแสดงพฤติกรรมทางด้านร่างกาย

๔. ความคิดเห็นของกลุ่มมีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเห็นของแต่ละบุคคล เนื่องจากบุคคลจะต้องอยู่ร่วมกันในสังคมความคิดเห็นจากกลุ่มทำให้เกิดความคิดเห็นคล้ายตามกัน

๕. สื่อไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ภาพยนตร์วิทยุโทรทัศน์จะมีผลทำให้บุคคลที่ได้รับสื่อเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเป็นไปตามข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อ^{๑๑}

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นคือการแสดงออกทางด้านความรู้สึก หรือความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียน เป็นเพียงการแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายใน ซึ่งความรู้สึกภายในนั้นอาจเป็นเพียงเจตคติ ความเชื่อความนิยม ซึ่งในลักษณะของพฤติกรรมกล่าวได้ว่าเจตคติ ความเชื่อ ความนิยมเป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่มีผู้ใดสังเกตหรือทราบได้ แต่ความคิดเห็นพฤติกรรมภายนอกที่ผู้อื่นสามารถสังเกตหรือทราบได้

^{๑๐} จิตรจำนงค์ สุภาพ, **ทฤษฎีทริชาวด์**, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์พลชัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓๙.

^{๑๑} Oskamp, S., **Attitudes and Opinions**. (New Jersey : Prentice-Hall, 1977), pp. 119-133.

จากแนวคิดของความคิดเห็นที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษา การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอต้าน มะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับความคิดเห็น

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, (๒๕๔๑, หน้า ๑๕)	๑) การแสดงออกทางด้านความรู้สึก ๒) ความรู้สึกทางบวกคือการแสดงออกถึงความพอใจ ๓) ความรู้สึกทางลบคือการแสดงออกความไม่พอใจ ๔) ความรู้สึกที่เป็นกลางคือไม่มีความรู้สึกใดๆ
Nunally Jum C., (1970, p. 285)	๑) ความคิดเห็นใช้เกี่ยวกับการลงความคิดเห็น ๒) ทัศนคติใช้เกี่ยวกับความรู้สึกและความชอบ
จิตรจำนง สุภาพ, (๒๕๔๔, หน้า ๒๓๙)	๑) มีบทบาทกำหนดวิถีชีวิตและสังคมของมนุษย์ ๒) ทิฐิ (ความเห็น) เป็นตัวชักจูงและกำหนดวิถีชีวิต
Oskamp., S., (1977, pp. 119-133)	๑) ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกาย ๒) ประสบการณ์ของบุคคลเมื่อได้รับความรู้สึก ๓) อิทธิพลจากครอบครัว ๔) กลุ่มมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของแต่ละบุคคล ๕) สื่อมีผลทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร ผู้วิจัยได้ประมวลมาจากแนวคิดของนักวิชาการ โดยจะนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ความหมาย แนวคิด และทฤษฎี ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหาร

จากการทบทวนความหมายเกี่ยวกับการบริหาร จากนักวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศ พบว่านักวิชาการเหล่านั้นได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การบริหาร (Administration) นับว่าเป็นศาสตร์ทางสังคม เป็นการจัดการระเบียบภายในองค์กรอย่างเป็นระบบเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จหรือความล้มเหลว ความมี

ประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงานการเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ความหมายของการบริหารมีนักวิชาการได้ให้ทัศนะไว้หลากหลายโดยเฉพาะนักวิชาการสายพระพุทธศาสนากล่าวว่าการบริหารหมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผนจัดองค์กรอำนวยการควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้^{๑๒} ซึ่งโดยความเป็นจริงภาระหน้าที่ของบุคคลใดๆ ที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน (คน วัสดุ เงินทุน ฯลฯ) ของกลุ่มหรือของหน่วยงานเพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๓} ทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับการบริหารในฐานะ การทำงานร่วมกันเพื่อให้สำเร็จหรือบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการบริหารหมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์^{๑๔}

คำว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการการดำเนินงานตามลำดับขั้น อันประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การอำนวยการ (Actuating) และดูแลการควบคุม (Controlling) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยคนและทรัพยากร^{๑๕} ซึ่งโดยความเป็นจริงกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกขององค์การ และการใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้^{๑๖} ทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับการบริหารในฐานะเป็นการบวนการทำงานตามลำดับขั้นตอนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่ากระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วย องค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๑๗} จากแนวคิดดังกล่าวช่วยเสริมให้ความน่าเชื่อถือกับความหมายที่ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้เป็น ๓ ทาง คือ

^{๑๒} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๙), หน้า ๒.

^{๑๓} ประยูร ธมฺมจิตฺโต, **การบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^{๑๔} Herbert A. Simon, **Administrative Behavior**, (New York : Macmillan, 1977), p. 3.

^{๑๕} ธนจรัส พูนสิทธิ์, **การจัดการองค์การและการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐.

^{๑๖} สมยศ นาวิการ, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘.

^{๑๗} พะยอม วงศ์สารศรี, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

๑. ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

๒. ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๓. ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์กันหรือร่วมทำปฏิกิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน^{๑๘}

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทางสังคมของบุคคลตั้งแต่ ๒ ขึ้นไปร่วมกันทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดโดยอาศัยกระบวนการ และทรัพยากรที่มีอยู่ คือ เงิน วัสดุ อุปกรณ์ อย่างเหมาะสม ดังนั้นการบริหารจึงเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการชักจูงให้คนหันมาช่วยเหลืองาน ขององค์การเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานให้ได้รับผลสำเร็จตามจุดหมายที่วางไว้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

จากความหมายของการบริหารที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรีโดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๓ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายของการบริหาร

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๔๙, หน้า ๒)	๑) การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ๒) การวางแผน ๓) จัดองค์กร ๔) อำนาจการ ๕) ควบคุมทรัพยากร
ประยุทธ์ เจริญสวัสดิ์, (๒๕๔๐, หน้า ๓)	๑) ภาระหน้าที่ของผู้บริหาร ๒) บรรลุวัตถุประสงค์ ๓) มีประสิทธิภาพ

^{๑๘} วัชร บุนนาค, การบริหารหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๙.

ตารางที่ ๒.๓ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
Herbert A. Simon, (1977, p. 3)	๑) บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นดำเนินการ ๒) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
ธนจรส พุนสีทธิ, (๒๕๔๑, หน้า ๒๐)	๑) การวางแผน ๒) การจัดองค์การ ๓) การอำนวยการ ๔) การควบคุม
สมยศ นาวิการ, (๒๕๔๔, หน้า ๑๘)	๑) การวางแผน ๒) การจัดองค์การ ๓) การสั่งการ ๔) การควบคุมกำกับ ๕) การใช้ทรัพยากรเพื่อความสำเร็จ
พะยอม วงศ์สารศรี, (๒๕๔๒, หน้า ๓๖)	๑) กระบวนการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ ๒) อาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจ ๓) การตระหนักถึงความต้องการและ ๔) หวังด้านความเจริญความก้าวหน้า
วัชร บวรณสิงห์, (๒๕๔๓, หน้า ๙)	๑) ทางโครงสร้าง ๒) ทางหน้าที่ ๓) ทางปฏิบัติการ

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร จากนักวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศ พบว่านักวิชาการเหล่านั้นได้ให้แนวคิดของคำว่าบริหารไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การบริหาร (Administration) โดยทั่วไปจะมีลักษณะเป็นกระบวนการหรือเป็นการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานเป็นลำดับรายการในการบริหาร ซึ่งในการบริหารจะต้องมีลำดับก่อนหลังว่า จะต้องทำอะไรก่อนและต่อไปจะทำอะไร ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งนักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้ว่ากระบวนการบริหาร ๗ ประการ ซึ่งเรียกย่อ ๆ ว่า POSDCORB กระบวนการบริหารนี้

ได้สรุปไว้ในหนังสือ Papers on the Science of Administration ในปี ค.ศ. ๑๙๓๖ โดยกระบวนการบริหาร มีดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนแนวทางในการปฏิบัติงานตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

๒. การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ การแบ่งส่วนงาน การจัดสายงาน

๓. การจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารด้านบุคลากร อันได้แก่ การจัดอัตรา กำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงาน การควบคุมการปฏิบัติงาน

๔. การอำนวยการ (Direction) หมายถึง การดำเนินการในการตัดสินใจและการสั่งการในกิจการต่าง ๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะทั่ว ๆ ไปและลักษณะเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำและการควบคุมการปฏิบัติงาน

๕. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การร่วมมือในการปฏิบัติงานในส่วนต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกันและกลมกลืนกัน

๖. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของกิจการในหน่วยงาน

๗. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบ และรัดกุมรวมถึงการจัดสรรงบประมาณ การทำบัญชีให้ถูกต้อง^{๑๙}

ซึ่งโดยความเป็นจริงการบริหารโดยทั่วไป จะมีลักษณะเป็นกระบวนการหรือเป็นการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานหรือเป็นลำดับรายการในการบริหาร ซึ่งในการบริหารนั้นจะต้องมีการลำดับก่อนหลังว่าจะต้องทำอะไรก่อนและต่อไปจะทำอะไร กระบวนการบริหารเกิดได้หลายแนวคิด เช่น กระบวนการบริหารตามแนวคิดของ Henry Fayal หรือที่เรียกว่า POCCC มี ๕ ประการประกอบด้วย^{๒๐}

๑. การวางแผน (Planning)

๒. การจัดองค์การ (Organizing)

๓. การบังคับการ (Commanding)

๔. การประสานงาน (Coordinating)

^{๑๙} Gulick L. and Urwick J., *Papers on the Science of Administration*, (New York : Instituted of Public Administration, 1973), pp. 18-19.

^{๒๐} วิชา วิชาบริหาร, *การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย*, (กรุงเทพมหานคร : โพธิ์เพชร, ๒๕๔๕), หน้า ๓๙.

๕. การควบคุมงาน (Controlling)

ทั้งสองแนวคิดได้ให้ความสำคัญกับการบริหารในฐานะ เป็นกระบวนการดำเนินการหรือการกำหนดทิศทางของหน่วยงาน กลุ่มงาน เพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่ากระบวนการบริหาร ควรประกอบด้วย ๔ ประการคือ

๑. การวางแผน หมายถึง หน้าที่ทางการบริหารในการกำหนดจุดหมายและการตัดสินใจเลือกวิธีการที่ดีที่สุดที่จะให้บรรลุจุดหมายนั้น

๒. การจัดองค์การ หมายถึง กำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งต่างๆ อย่างชัดเจน

๓. การนำ หมายถึง ความพยายามทำให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๔. การควบคุม หมายถึง การมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์การได้ประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานหรือจุดหมาย มุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง^{๒๑}

และแนวคิดที่ว่ากระบวนการการบริหารควรประกอบไปด้วย

๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้า โดยเกี่ยวกับการคาดการณ์ (Forecasting) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Set Objective) และการพัฒนาวิธีการ (Develop strategies) ในการวางแผน ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน

๒) การจัดการ (Organizing) หมายถึง การพัฒนาระบบการทำงานเพื่อให้งานต่างๆ ดำเนินไปโดยมีการประสานงานกันอย่างดี

๓) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ

๔) การตัดสินใจ (Decision) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการที่จะตัดสินใจแยกแยะและวิเคราะห์ออกมาให้ได้ว่าในการทำงานจะต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดบ้าง

๕) การสั่งการ (Directing) หมายถึง การศึกษาวิธีการวินิจฉัยสั่งการ รวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศงาน ตลอดจนศิลปะในการบริหารงานที่จะทำให้การทำงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยดี

๖) การควบคุม (Controlling) หมายถึง การร่วมมือประสานงาน เพื่อการดำเนินการให้เป็นไปด้วยดี และราบรื่น และดำเนินการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

^{๒๑}วิโรจน์ สารรัตนะ, การบริหาร หลักการ ทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิทยวิสุทธิ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

๗) การร่วมมือประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายมีความเข้าใจในงาน เข้ามาร่วมทำงานกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ข้อตกลงที่สำคัญของการประสานงานคือ ความร่วมมือ ซึ่งเป็นเรื่องของ จิตใจ

๘) การสื่อสารข้อความ (Communicating) หมายถึง การผ่านข่าวสารข้อมูลและความเข้าใจเพื่อที่จะให้ผู้ได้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

๙) การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงาน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) แจ้งให้ประชาชนทราบ หมายถึง วิธีการของสถาบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถาม

๑๐) การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณโดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ และการเงินตลอดจนการใช้งบประมาณในการควบคุมงาน^{๒๒}

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า มีความแตกต่างกับแนวคิดที่ว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ ต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^{๒๓}

สรุปได้ว่า การบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อที่จะได้ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ขั้นตอนของการบริหารมี ๗ ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การจัดตัวบุคคล การรายงาน การจัดหน่วยงาน การอำนวยการ การประสานงาน งบประมาณ ซึ่งการบริหารมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องศิลป์ ดังนั้นนักบริหารที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลป์

^{๒๒} พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔-๗๒.

^{๒๓} พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๒๖.

จากแนวคิดการบริหารที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษา การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๔ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๔ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับการบริหาร

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
Gulick L. and Urwick J., (1973, pp. 18-19)	๑) การวางแผน ๒) การจัดหน่วยงาน ๓) การจัดตัวบุคคล ๔) การอำนวยการ ๕) การประสานงาน ๖) การรายงาน ๗) งบประมาณ
วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, (๒๕๔๕, หน้า ๓๙)	๑) การวางแผน ๒) การจัดองค์การ ๓) การบังคับการ ๔) การประสานงาน ๕) การควบคุมงาน
พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล, (๒๕๔๒, หน้า ๖๔-๗๒)	๑) การวางแผน ๒) การจัดการ ๓) การจัดคนเข้าทำงาน ๔) การตัดสินใจ ๕) การสั่งการ ๖) การควบคุม ๗) การร่วมมือประสานงาน ๘) การสื่อข้อความ ๙) การรายงานผล ๑๐) การงบประมาณ

ตารางที่ ๒.๔ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
วิโรจน์ สารรัตนะ, (๒๕๔๒, หน้า ๑๑)	๑) การวางแผน ๒) การจัดองค์การ ๓) การนำ ๔) การควบคุม
พระมหาอุทัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), (๒๕๕๐, หน้า ๒๕-๒๖)	๑) ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธี ๒) การบริหารงานให้ชนะใจลูกน้อง ๓) ต้องมีความหนักแน่นมั่นคง ๔) สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้อง ๕) แบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญ ๖) กระจายอำนาจให้แก่ลูกน้อง

๒.๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

จากการทบทวนทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร จากนักวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศ พบว่านักวิชาการเหล่านั้นได้ให้ทฤษฎีของคำว่าการบริหารไว้หลากหลาย รายละเอียดดังนี้

บิดาแห่งทฤษฎีการบริหารจัดการสมัยใหม่ เป็นนักอุตสาหกรรมชาวฝรั่งเศส ได้ตั้งทฤษฎีการบริหารงาน โดยการเขียนหนังสือที่ได้รับการตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๑๖ ชื่อ Administration Industrially et generate หรือ หลักการบริหารอุตสาหกรรม ซึ่งหลักการบริหาร ๑๔ ข้อ มีดังนี้

๑. การมีเอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command)
๒. การมีเอกภาพในการสั่งการ (Unity of Direction)
๓. การแบ่งงานกันทำ (Division of Work)
๔. การรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง (Centralization)
๕. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility)
๖. ความเสมอภาค (Equity)
๗. สายการบังคับบัญชา (Scalar Chain)
๘. การให้ผลประโยชน์ตอบแทน (Remuneration)
๙. การมีระเบียบข้อบังคับ (Order)
๑๐. ความมีระเบียบวินัย (Discipline)

๑๑. ความคิดริเริ่ม (Initiative)

๑๒. ผลประโยชน์ของบุคคลควรจะเป็นรองจากผลประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of Individual Interest to the General Personnel)

๑๓. ความมั่นคงในหน้าที่การงาน (Stability of Tenure of Personnel)

๑๔. ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Esprit de Corps)^{๒๔}

ทฤษฎีการบริหารข้างต้นให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ การจัดการ การดำเนินงานตามแผนและมีระบบควบคุมดูแลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรจากทฤษฎีดังกล่าวมีส่วนช่วยเสริมให้เกิดความน่าเชื่อถือกับทฤษฎีที่ว่า การที่ผู้บริหารจะเลือกหรือตัดสินใจกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น มีสาเหตุหรือแรงจูงใจโดยอาศัยเหตุผลหรือปัจจัยหลายๆ อย่างประกอบกัน มิได้เกิดจากปัจจัยหนึ่งปัจจัยเดียว โดยที่ผู้บริหารนั้นจะต้องมีความคาดหวังในสิ่งต่อไปนี้

๑. ผลตอบแทนที่ได้รับ

๒. ความพอใจและความไม่พอใจต่อผลตอบแทนที่ได้รับ

๓. ผลตอบแทนที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น

๔. โอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนตามความคาดหวัง^{๒๕}

ทฤษฎีทั้งสองสะท้อนให้เห็นว่า มีส่วนช่วยสนับสนุนทฤษฎีตัวชี้วัดที่ว่า ทฤษฎีการบริหารในรูปแบบ KPI (Key Performance Indicator) ระบุว่า Key Performance Indicator หรือตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก เป็นการวัดความก้าวหน้าของการบรรลุปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จหรือผลสัมฤทธิ์ขององค์กร โดยเทียบผลการปฏิบัติงานกับมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ตกลงกันไว้ องค์กรสามารถใช้ผลของการวัดและการประเมินความก้าวหน้าของการบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อแก้ไขประสิทธิภาพการปฏิบัติงานขององค์กร

ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลักมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลักที่ดี ควรมีความเหมาะสม สามารถที่จะโน้มน้าวให้ทุกคนในองค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย ประโยชน์ตลอดจนสาธารณชนเชื่อถือ ผลงานที่วัดจากตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลักจะแสดงถึงภารกิจที่องค์กรจะต้องปฏิบัติบนพื้นฐานของเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยต้องสามารถวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม คุณลักษณะของตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลักที่ดี คือ ต้อง "SMART" ได้แก่

^{๒๔}Fayal, Henri, **General and Industrial Management**, (London : Sir Isaac Pitman & Son, 1979), p. 68.

^{๒๕}Vroom, W. H, **Work and motivation**, (New York : John Wiley and Sons Inc. 1964), p. 17.

๑. Specific ความเฉพาะเจาะจง ตัวชี้วัดควรมีความชัดเจนและมีความหมายมุ่งไปยังสิ่งที่วัด ควรกำหนดตัวชี้วัดให้ชัดเจน ไม่กำกวม เพื่อมิให้เกิดการตีความผิดพลาดและเพื่อสื่อสารความเข้าใจให้ตรงกันทั่วทั้งองค์กร

๒. Measurable เป็นตัวชี้วัดที่สามารถนำไปวัดผลการปฏิบัติงานได้จริง ข้อมูลที่ได้จากการวัดสามารถ นำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากตัวชี้วัดอื่นและใช้วิเคราะห์ความหมายทางสถิติได้

๓. Attainable (Achievable) สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ องค์กรไม่ควรใช้ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลักที่องค์กรไม่สามารถควบคุมให้เกิดผลได้โดยตรง

๔. Realistic มีความสมจริง ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลักมีความเหมาะสมกับองค์กรและไม่ใช่ต้นทุน การวัดที่สูงเกินไป

๕. Timely สามารถใช้วัดผลการปฏิบัติงานได้ภายในเวลาที่กำหนด ควรปรับปรุงตัวชี้วัด ให้ทันสมัยอยู่เสมอ^{๒๖}

สรุปได้ว่า ทฤษฎีของการบริหารนั้นได้มีผู้คิดค้นมากมาย แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ใดที่สามารถช่วยอธิบายการบริหารงานได้หมด อาจจำเป็นต้องใช้หลายทฤษฎีในการแก้ปัญหาหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละปัญหา สภาพการณ์ของสังคมและกาลเวลาที่เกิดขึ้นวิธีการต่างๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมา ซึ่งทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารนั้นประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ การบริหารบุคคล การสั่งการ การประสานงาน การรายงานผล และการงบประมาณ ผู้บริหารทุกองค์การจะต้องมีเพื่อให้การทำงานนั้นเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการทำงาน

จากทฤษฎีการบริหารที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษา การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๕ ดังต่อไปนี้

^{๒๖} พสุ เดชะรินทร์, ประมวลจากกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วย Balanced Scorecard และ Key Performance Indicators, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕) หน้า ๓.

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับทฤษฎีการบริหาร

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
Fayal, Henri, (1979, p. 68)	๑) การมีเอกภาพในการบังคับบัญชา ๒) การมีเอกภาพในการสั่งการ ๓) การแบ่งงานกันทำ ๔) การรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ๕) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ๖) ความเสมอภาค ๗) สายการบังคับบัญชา ๘) การให้ผลประโยชน์ตอบแทน ๙) การมีระเบียบข้อบังคับ ๑๐) ความมีระเบียบวินัย ๑๑) ความคิดริเริ่ม ๑๒) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม ๑๓) ความมั่นคงในหน้าที่การงาน ๑๔) ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
Vroom, W. H, (1964, p. 17)	๑) ผลตอบแทนที่ได้รับ ๒) ความพอใจและไม่พอใจต่อผลตอบแทนที่ได้รับ ๓) ผลตอบแทนที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น ๔) ผลตอบแทนตามความคาดหวัง
พสุ เดชะรินทร์, (๒๕๔๕, หน้า ๓)	๑) มีความชัดเจนและมีความหมาย ๒) นำไปวัดผลการปฏิบัติงานได้ ๓) บรรลุผลสำเร็จได้ ๔) มีความสมจริง ๕) ควรปรับปรุงตัวชี้วัดให้ทันสมัยอยู่เสมอ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด ผู้วิจัยได้ประมวลมาจากแนวคิดของนักวิชาการ โดยจะนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวกับ ความหมาย แนวคิด และความสำคัญ ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

๒.๓.๑ ความหมายเกี่ยวกับวัด

จากการทบทวนความหมายเกี่ยวกับวัด จากหน่วยงานและนักวิชาการพบว่านักวิชาการเหล่านั้นได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำว่า วัด คนทั่วไปมักจะเข้าใจกันเพียงว่าเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์หรือวัดหมายความว่า เป็นสถานที่ทางศาสนา โดยปกติมีโบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของพระสงฆ์หรือนักบวช เป็นต้น ซึ่งเป็นความหมายที่ธรรมดาสามัญเข้าใจกันตามสภาวะที่ปรากฏให้เห็นตามสภาพความจริงแต่โดยเนื้อแท้แล้ว วัดมีความหมายกว่าที่เราเข้าใจกันมากโดยวัดนั้นมีคำที่ใช้อยู่ในภาษาบาลีอยู่ ๓ คำ คือ

๑. อาราม โดยพยัญชนะแปลว่า “เป็นที่รื่นรมย์” โดยอรรถแปลว่า “สวน” เพราะในสมัยพุทธกาลนั้น พุทธศาสนิกชนนิยมถวายสวนให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ เช่น เหววัน วาราม เป็นสวนที่พระเจ้าพิมพิสารถวายให้เป็นที่ประทับแก่พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ หรือเชตวัน วาราม สวนที่อนาถปิณฑิกเศรษฐีถวายแก่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสงฆ์ เพื่อเป็นที่ประทับแก่พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวก เป็นต้น

๒. อาวาส โดยพยัญชนะแปลว่า “ที่อยู่” เป็นความหมายที่กว้าง แต่ถ้าจะจำกัดขอบเขตให้แคบลงว่าหมายถึง วัด ก็ต้องมีภิกษุศัพท์เป็นคำจำกัดความข้างหน้าว่า ภิกษุนมาวาโส แปลว่า ที่อยู่ของภิกษุสงฆ์ คือ วัด โดยอรรถในอภินันตปิฎกาทานแปลว่า เรือน เป็นไวพจน์ของคำว่า ชร เป็นต้น

๓. วิหาร โดยพยัญชนะแปลว่า ที่อยู่คล้ายกับอาวาส แต่ตามวินัย เช่น ในมหาลลสิกขาบทที่ต้นแห่งสังฆาติเสสและในอนุศาสน์ ทานหมายเอาสิ่งปลูกสร้างเป็นหลังและสังเกตในที่ทั่วไปดูเหมือนเป็นสิ่งก่อสร้างด้วยอิฐ ปูน คือ เป็นพวกตึก แต่เพราะวิหารนั้นสร้างไว้ในที่อยู่ของภิกษุทั้งหลาย จึงเรียกว่า วิหาร ซึ่งเท่ากับคำว่า วัด ในสังคมไทย^{๒๗}

ซึ่งโดยความเป็นจริงนิยามคำว่าวัด มีดังนี้

๑. อาราม คือความยินดี ความรื่นรมย์ ความเพลิดเพลิน ที่สำราญ สวน เป็นที่ รื่นรมย์

๒. อาวาส คือ วัด ผู้ครอบครองเรือน

๓. วิหาร คือ ที่อยู่ของพระสงฆ์ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปคู่กับโบสถ์

จากความหมายทั้งหมดของคำว่า “วัด” โดยสรุปมี ๒ สถานะ คือ

^{๒๗} สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณโก), “คุณวัด”, วารสารใบลาน, ฉบับที่ ๕ (เมษายน - พฤษภาคม, ๒๕๒๘) : ๑๐.

๑. วัดในฐานะรูปธรรมคือเป็นสถานที่อยู่ของพระภิกษุ และเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมของชาวบ้าน เพื่อความสะดวกในการสื่อสารให้เข้าใจกัน ซึ่งด้านรูปธรรมสำหรับพระภิกษุหรือของพระสงฆ์แล้ว วัดเป็นสถานที่อยู่อาศัยและเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมและสังฆกรรม เช่น ทอดกฐิน บวชนาค เป็นสถานฝึกอบรมจิตใจ ในฐานะรูปธรรมสำหรับชาวบ้านคือ เป็นสถานที่ประชุม ที่รับการ ศึกษา แหล่งรักษาศิลปวัฒนธรรม

๒. วัดในฐานะนามธรรมคือใช้ในฐานะวัดภูมิธรรมของพุทธบริษัททั้ง ๔ ว่าสภาพจิตใจของตนอยู่ในฐานะไหนระหว่างพระและชาวบ้านด้วย^{๒๘}

ทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับวัดในฐานะเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ เป็นที่ประกอบพิธีกรรมรวมถึงใช้เป็นที่ยอบรมสั่งสอนการศึกษาและการเผยแผ่ธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าวัดหมายถึง ที่พำนักสงฆ์ เป็นที่ประกอบศาสนกิจและบำเพ็ญกุศลเป็นสถาบันการศึกษาอบรมของพระสงฆ์และเยาวชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาเป็นศูนย์กลางของการสมาคมพบปะสังสรรค์ปรึกษาหารือและบริการด้านต่างๆแก่ชุมชน^{๒๙} จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ามีส่วนช่วยเสริมให้เกิดความน่าเชื่อถือกับความหมายที่ว่าวัดแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ

๑. วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ได้แก่ “อาราม” และวัดที่เลื่อนฐานะมาจากสำนักสงฆ์ โดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเพื่อเป็นประโยชน์แก่สังฆกรรมตามพระธรรมวินัย โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

๒. สำนักสงฆ์ ได้แก่วัดที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งวัดไปแล้ว แต่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา รวมถึงวัดที่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้สร้างขึ้น^{๓๐}

สรุปได้ว่า วัด หมายถึง สถานที่ทางพระพุทธศาสนาและเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามของผู้ที่มีจริยวัตรอันงดงาม อันได้แก่พระภิกษุและสามเณรผู้ใฝ่ในธรรม นอกจากนี้วัดยังเป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุ สามเณร ในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและประกอบกิจของสงฆ์ อีกทั้งยังเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมและบำเพ็ญกุศลของพุทธบริษัทและเป็นสถานที่ในการศึกษาเล่าเรียนอบรมขัดเกลาคุณบุทรและกุลธิดาให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

^{๒๘}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๙๐๓.

^{๒๙}สุนทร สุภูตะโยธิน, คู่มือสมณศักดิ์ สำหรับผู้บริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : กรังปรีซ์ อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๔๐), หน้า ๔๒.

^{๓๐}สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวิทยากร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

จากความหมายของวัดที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๖ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายวัด

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณโก), (๒๕๒๘, หน้า ๑๐)	๑) อาราม ๒) อาวาส ๓) วิหาร
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๖, หน้า ๙๐๓)	๑) อาราม ๒) อาวาส ๓) วิหาร ๔) สถานะรูปธรรม ๕) สถานะนามธรรม
สุนทร สุภูตะโยธิน, (๒๕๔๐, หน้า ๔๒)	๑) ที่พำนักสงฆ์ ๒) เป็นที่ประกอบศาสนกิจและบำเพ็ญกุศล ๓) เป็นสถานที่อบรมพระสงฆ์ ๔) เป็นศูนย์กลางของการพบปะของชาวบ้าน ๕) เป็นสถานที่บริการด้านต่างๆ แก่ชุมชน ๖) เป็นสถานที่ศึกษาผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, (๒๕๔๒, หน้า ๘)	๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ๒) สำนักสงฆ์

๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด จากหน่วยงานและนักวิชาการพบว่า แนวคิดแตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการระดับวัดเป็นผู้นำของพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด เจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญที่สุดต่อความเจริญรุ่งเรือง สันติสุข และความมั่นคงของวัด โดยทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการต่างๆ ของวัด เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา กำกับดูแล แนะนำสั่งสอนพระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้อยู่อาศัยอยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ให้มี

ความสมัครสมานปรองดองกัน ให้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติศาสนกิจ ดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆของวัดให้สำเร็จไปด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุดและให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองถาวรมั่นคงเป็นศูนย์กลางชุมชนในการให้การศึกษาอบรมศีลธรรม จริยธรรม ภาวนาธรรม คือสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานแก่ชุมชนและประชาชนทั้งใกล้และไกล ให้เป็นที่พึงทางใจแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง เจ้าอาวาสต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารและการจัดการวัด นอกจากจะมีทั้งศาสตร์และศิลป์แล้ว ในการบริหารและการจัดการวัดจะต้องประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผล และการงบประมาณ สำหรับเรื่องนี้เจ้าคณะพระสังฆาธิการควรหาศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้การบริหารและการจัดการของวัดดำเนินการไปในเชิงรุก และได้ผลเต็มที่มีประสิทธิภาพ^{๓๐} ซึ่งโดยความเป็นจริง การบริหารจัดการวัด ต้องปฏิบัติให้ได้ตามหลัก ๗ โรง คือ

๑. วัดเป็นโรงธรรม ได้แก่ ต้องพัฒนาวัดให้เป็นที่สอนธรรมะ ให้เป็นสถานที่เทศน์ วัดใดไม่มีการสอนธรรมะแก่ประชาชน ไม่มีการเทศน์ตลอดจนการไหว้พระสวดมนต์ร่วมกับประชาชน วัดนั้นจะค่อยๆ เสื่อมไป

๒. วัดเป็นโรงทิม คือ เป็นที่สวดศพ เป็นที่เก็บศพ เป็นที่ฝังศพ นี่เป็นผลประโยชน์ที่วัดจะต้องมีอยู่ และอย่าไปรังเกียจศพ เพราะคนบ้านไหนก็อยากตายอยู่บ้านนั้น อยากจะเผายู่วัดนั้น

๓. วัดเป็นโรงละคร คือ เป็นโรงหนังโรงละคร ต้องจัดที่ส่วนหนึ่งไว้ประจำอย่าไปรังเกียจโขงหนังละคร เพราะนั่นเป็นการแสดงพื้นบ้าน เท่ากับว่าเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ ได้ศิลปินไว้ใช้งานในงานต่าง ๆ

๔. วัดเป็นโรงพยาบาล วัดจะต้องให้การดูแลเอาใจใส่ประชาชนในเรื่องสุขภาพพลานามัย แต่ก่อนแต่ไรมาพระสงฆ์นอกจากมีความรู้ในทางธรรมะแล้ว ท่านมักจะเรียนเรื่องสมุนไพรต่าง ๆ ให้การสงเคราะห์ประชาชนด้วยการบำบัดรักษา

๕. วัดเป็นโรงเรียน ปัจจุบันแม้ไม่ได้สอนในศาลาวัดแต่เจ้าอาวาสจะต้องมีบทบาทในการดูแลโรงเรียน โดยการทำให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นโรงเรียนวัด

๖. วัดเป็นโรงแรม หมายถึง การทำวัดให้เป็นที่ต้อนรับประชาชน เป็นที่ปฏิสันถารเป็นที่พักพิงสำหรับพระอาคันตุกะ หรือเป็นที่พึ่งพิงอาศัยของประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ

๗. วัดเป็นโรงงาน คือ วัดต้องมีการก่อสร้างพระสังฆาธิการแห่งวัดนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสหรือพระในวัดต้องมีฝีมือ และเนื่องจากวัดมีการก่อสร้างนั่นเองการ

^{๓๐} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **วัดพัฒนา ๔๔**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔),

พัฒนาฝีมือของพระเณรในการส่งไปคุมงาน ไปศึกษางานกับช่างหรือการผลิตช่างมีความสำคัญมาก^{๓๒} ทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการวัดในฐานะวัดเป็นสถาบันที่มีบทบาทในการพัฒนาสังคม เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นศูนย์กลางการศึกษาและเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนดังนั้นการบริหารจัดการวัดซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรง จึงต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดีซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์มีดังนี้

๑. การสร้างค่านิยม ได้แก่ การสร้างฉันทะให้เกิด ทั้งแก่ผู้บริหารเองด้วย และผู้ที่อยู่ในโครงสร้างการบริหารนั้นด้วย เพื่อให้เกิดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางระบบ แบบแผนที่ได้วางไว้ เพื่อการบริหารวัด จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

๒. จัดโครงสร้าง ได้แก่ การสร้างรูปแบบระบบการบริหารให้เหมาะสม เป็นไปตามเป้าหมาย หรือจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ โครงสร้างจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ในการสร้างความสำเร็จให้แก่การบริหารวัดของท่าน

๓. จัดระบบงาน ได้แก่ การรักการบริหารต่างๆ ที่อยู่ภายในวัด ให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นระเบียบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและเป็นการง่ายแก่การตรวจสอบ

๔. จัดกิจกรรม ได้แก่ การสร้างรูปแบบในเชิงปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ

๕. บุคลากร ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้อยู่อาศัยในวัดนั้น ๆ การเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เป็นสิ่งที่ควรตระหนักอย่างยิ่ง เพราะการบริหารงานของท่านจะสำเร็จหรือไม่ ส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญ ดังนั้นจึงควรเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสม

๖. เสริมทักษะ ได้แก่ การสร้างความรู้เพิ่มเติมแก่บุคลากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

๗. กลยุทธ์ ได้แก่ วิธีการหรือกลวิธีที่ท่านใช้ในการบริหารนั้น ระบบและรูปแบบจะต้องเหมาะสมกับปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว^{๓๓}

สรุปได้ว่า แนวคิดการบริหารวัดคือ กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากร เงิน บุคคล วัสดุ แผนงาน ภายในวัด หรือการปกครอง ดูแล รักษาหมู่คณะ ทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนัก

^{๓๒} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **วัดพัฒนา ๔๓**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๒-๑๓๘.

^{๓๓} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **วัดพัฒนา ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานศาสนา, ๒๕๔๖), หน้า ๔๖-๔๘.

อยู่ในวัด และทั้งการจัดกิจการของวัดเพื่อให้งานต่างๆ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญที่สุดต่อความเจริญรุ่งเรืองของวัด โดยทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร แนะนำสั่งสอนพระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดังงามให้อยู่ในศีลธรรมอันดี

จากแนวคิดการบริหารจัดการวัดที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษา การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๗ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๗ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, (๒๕๔๔, หน้า ๒๐)	๑) การวางแผน ๒) การจัดองค์การ ๓) การบริหารงานบุคคล ๔) การอำนวยการ ๕) การประสานงาน
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, (๒๕๔๓, หน้า ๑๓๒-๑๓๘)	๑) วัดเป็นโรงพยาบาล ๒) วัดเป็นโรงเรียน ๓) วัดเป็นโรงงาน ๔) วัดเป็นโรงแรม ๕) วัดเป็นร้านค้า ๖) วัดเป็นโรงพิมพ์ ๗) วัดเป็นโรงรถ
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (๒๕๔๖, หน้า ๔๖-๔๘)	๑) การสร้างค่านิยม ๒) จัดโครงสร้าง ๓) จัดระบบงาน ๔) จัดกิจกรรม ๕) บุคลากร ๖) เสริมทักษะ

๒.๓.๓ ความสำคัญของการบริหารวัด

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญการบริหารจัดการวัด จากหน่วยงานและนักวิชาการพบว่านักวิชาการเหล่านั้นได้ให้แนวคิดไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การบริหารเป็นสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน เพราะการทำงานจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้น ก็เพราะนักบริหารมีเทคนิคและวิธีการทำงานไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะการบริหารวัดซึ่งเป็นศาสนสถานที่ที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน การบริหารวัดอย่างเป็นระบบจะส่งผลให้ร่มรื่นน่าอยู่ น่าเข้าไปประกอบกิจกรรมทางศาสนา รวมทั้งเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนที่เข้าไปสัมผัสพบเห็น ซึ่งนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการบริหารจัดการวัดไว้ ดังนี้

การบริหารงานของวัด มีความสำคัญในการทำให้วัดสามารถพัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้อง กล่าวคือ ทำให้ภิกษุสงฆ์ สามเณรมีความรู้ความสามารถ ทำให้ภิกษุสงฆ์ สามเณรปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ตามพระธรรมวินัย ทำให้วัดสามารถทำหน้าที่เผยแผ่วิถีชีวิตที่ประเสริฐสู่สังคม ทำให้ประชาชนรู้สึกาวัดเป็นของชุมชน ทำให้วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียน และทำให้วัดมีความร่มรื่นเป็นที่พบปะนัดพบกันของประชาชน^{๓๔} ซึ่งโดยความเป็นจริง ความสำคัญของการบริหารจัดการวัดมี ๓ ประการ ดังนี้

๑. สามารถสร้างสังคมสงฆ์ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

๒. สามารถสร้างวัดให้เป็นส่วนหนึ่งในการชี้นำทิศทางการพัฒนาที่ถูกต้องแก่สังคม อีกทั้งทำให้วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และ

๓. การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพจะมีความสำคัญต่อการใช้ทรัพยากรทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๓๕}

จากแนวคิดทั้งสองได้ให้ความสำคัญกับความสำคัญของการบริหารวัดในฐานะการบริหารวัดให้เป็นที่พำนักอาศัยของภิกษุสามเณร เป็นที่บวชเรียนของลูกหลานชาวบ้าน เป็นที่ทำบุญของชาวบ้าน วัดและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนและเป็นศูนย์กลางทางกิจกรรมของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การบริหารเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน เพราะการทำงานจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้น ก็เพราะนักการบริหารมีเทคนิคและวิธีการทำงานไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะการบริหารวัดซึ่งเป็นศาสนสถานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน การบริหารวัดอย่างเป็นระบบระเบียบ จะส่งผลให้วัดร่มรื่นน่าอยู่น่าเข้าไป

^{๓๔} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), การเมืองมิใช่เรื่องของสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๑.

^{๓๕} ประเวศ วะสี, พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม, (กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐), หน้า ๔๖.

ประกอบกิจการทางศาสนารวมทั้งเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนที่เข้าไปสัมผัสพบเห็นการบริหารวัดจึงมีความสำคัญ ทำให้การดำเนินงานภายในวัดเป็นระบบมากขึ้น ทำให้สะดวกในการประสานงาน ทำให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดความประหยัดในการดำเนินงาน สามารถติดตามตรวจสอบการดำเนินงานได้และทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จทุกคนพึงพอใจ^{๓๖}

สรุปได้ว่า ศาสนาพุทธเป็นของคู่กับชุมชน วัดก็มีครบทุกตำบล และจะเป็นศูนย์รวมของประชาชนในแต่ละตำบล การจะจัดการบริหารวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน ที่พัฒนาทั้งจิตใจ และคุณภาพชีวิตในด้านอื่น ๆ จะทำให้ความสัมพันธ์ของประชาชนกับพระพุทธศาสนาเจริญอย่างยั่งยืน การบริหารวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องจัดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมของวัด ร่วมบริหารวัดตามหลักการของพระพุทธศาสนาด้วย ด้วยการเสนอความคิดและให้เจ้าอาวาสตัดสินใจในดำเนินการ ประชาชนก็จะร่วมดำเนินการอย่างเต็มที่ เต็มใจ พุทธศาสนาย่อมเจริญยิ่งขึ้น

จากแนวคิดความสำคัญของการบริหารวัดที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษา การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๘ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๘ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับความสำคัญของการบริหารวัด

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), (๒๕๔๓, หน้า ๑๐๑)	๑) ทำให้ภิกษุสงฆ์สามเณรมีความรู้ความสามารถ ๒) ทำให้ภิกษุสงฆ์สามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ๓) วัดสามารถทำหน้าที่เผยแผ่ ๔) ทำให้ประชาชนรู้สึกาวัดเป็นของชุมชน ๕) เป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียน ๖) มีความร่มรื่นเป็นที่พปะของประชาชน
ประเวศ วะสี, (๒๕๔๐, หน้า ๔๖)	๑) สร้างสังคมสงฆ์ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ๒) ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ๓) ใช้ทรัพยากรทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

^{๓๖} กรมการศาสนา, คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๓๑.

ตารางที่ ๒.๘ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
กรมการศาสนา, (๒๕๔๒, หน้า ๓๑)	๑) การดำเนินงานภายในวัดเป็นระบบมากขึ้น ๒) ทำให้สะดวกในการประสานงาน ๓) ทำให้เกิดประสิทธิภาพ ๔) เกิดความประหยัดในการดำเนินงาน ๕) สามารถติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ๖) ทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับเจ้าอาวาส

แนวคิดเกี่ยวกับเจ้าอาวาส ผู้วิจัยได้ประมวลมาจากแนวคิดของหน่วยงานและนักวิชาการ โดยจะนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวกับหน้าที่และภารกิจเจ้าอาวาส ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

๒.๔.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่เจ้าอาวาส

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของเจ้าอาวาส จากหน่วยงานและนักวิชาการพบว่า นักวิชาการเหล่านั้นได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เจ้าอาวาส คือพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ปกครองวัด มีหน้าที่ปกครองดูแล อำนวยการกิจการทุกอย่างเกี่ยวกับวัด กฎหมายได้กำหนดให้วัดหนึ่งมีเจ้าอาวาสได้รูปหนึ่ง แต่จะมีรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสได้หลายรูปตามควรแก่ฐานะของวัด เจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการ และเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา พระสังฆาธิการผู้เป็นเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบด้านการปกครองตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ. ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่

๑. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
๒. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
๓. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๔. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล^{๓๗}

^{๓๗} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.onab.go.th/index.php?option=com> [๒๓ ส.ค. ๒๕๕๘].

๑. การบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติ

การบำรุงรักษาวัด คือการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ การปรับปรุงตกแต่งการกำหนดแบบแปลนแผนผัง ซึ่งล้วนแต่เป็นงานที่ต้องทำด้วยแรงงานและแรงความคิดอันเป็นส่วนสร้างสรรค์ และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุให้ปรากฏเป็นรูปธรรมศาสนสถานและศาสนวัตถุของวัดวาอารามต่างๆ จักได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นไปด้วยดี

การจัดกิจการของวัด คือ การจัดกิจการของวัดตามหน้าที่ผู้ปกครองวัดและหน้าที่จัดกิจการแทนวัดในฐานะผู้แทนนิติบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคซึ่งวิธีปฏิบัติที่มหาเถรสมาคมได้กำหนดขึ้น หรือที่จะกำหนดขึ้นในกาลต่อไปหรือที่ต้องปฏิบัติตามจารีตประเพณีอันดีงาม ส่วนกิจการที่ต้องจัดการแทนวัดในฐานะผู้แทน เช่น การรับทรัพย์สิน การอรรถคดี กิจการเหล่านี้ เจ้าอาวาสจะต้องจัดการให้เป็นไปได้ด้วยดี คือเป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบแบบแผนหรือจารีตว่าด้วยเรื่องนั้น

การจัดการศาสนสมบัติ หมายถึง การดูแลและรักษา การใช้จ่าย การจัดหาทรัพย์สินของวัด ตลอดจนการบัญชีทั้งส่วนที่เป็นศาสนวัตถุ ศาสนสถานและศาสนสมบัติของวัดที่ตนเป็นเจ้าอาวาสให้เป็นไปด้วยดี คือ ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง^{๓๔}

๒. การปกครองและสอดส่อง

หน้าที่เจ้าอาวาสในมาตรา ๓๗ ข้อ ๒ เจ้าอาวาสจะต้อง “ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม” ย่อมเห็นชัดว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดโดยตรงตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ดังนี้ คือ

ปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด

ปกครอง หมายถึง การคุ้มครองปกป้องรักษาให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ได้เป็นอยู่ด้วยความผาสุก ให้ความอนุเคราะห์ในส่วนที่อยู่อาศัยและปัจจัยตามสมควร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ ๓ อย่างคือ

๑. ปกป้องคุ้มครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ คือ การคอยปกป้องผองภัยอันตรายทั้งหลายภายนอก ไม่ให้เข้ามาเบียดเบียนทำร้ายพระภิกษุสามเณรหรือคฤหัสถ์ ที่อยู่ภายในวัดของตน ให้ความปลอดภัยอันตรายทั้งหลาย เปรียบเสมือนแม่ไก่กางปีกออกปกป้องคุ้มครองลูกของตน ให้ลูกเข้าหลบอยู่ภายในวงปีก ในขณะที่เหยี่ยวจะโฉบลูกของตน

^{๓๔} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณีโต), *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*, (ฝ่ายฝึกอบรม กองแผนงาน กรมการศาสนา : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๖๖.

๒. การดูแลรักษาบรรพชิตและคฤหัสถ์ คือ การคอยดูแลความสุขความทุกข์คอยช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัด ดังคำพังเพยว่า “ยามมีงานก็ใช้ยามป่วยใช้ก็รักษา” มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อเป็นการสร้างบริษัทบริวารให้เกิดมีแก่ตน ดังคำกลอนว่า “บริวารมาเพราะน้ำใจดี บริวารหนีเพราะน้ำใจลด บริวารหมดเพราะน้ำใจแห้ง” โดยนัยตรงกันข้าม “บริวารไม่มาเพราะน้ำใจไม่มี บริวารไม่หนีเพราะน้ำใจไม่ลด บริวารไม่หมดเพราะน้ำใจไม่แห้ง”

๓. การควบคุมบรรพชิตและคฤหัสถ์ คือ การคอยควบคุมพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ทั้งหลายที่อยู่ภายในวัด ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนแก่กันละกัน ไม่ให้เกิดความทะเลาะวิวาทบาดหมางกันและกัน และการคอยควบคุมไม่ให้ไปก่อความทุกข์เดือดร้อนแก่ผู้อื่นภายนอกวัด ไม่ให้เบียดเบียนชาวบ้านทั้งหลาย

สอดส่องบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด

สอดส่อง หมายถึง การตรวจตราและเอาใจใส่ดูแลการประพฤติปฏิบัติตนของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม รวมถึงควบคุมและบังคับบัญชาบรรพชิตและคฤหัสถ์ดังกล่าวให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถรสมาคม และรวมถึงการว่ากล่าวแนะนำชี้แจงไม่ปล่อยปละละเลย ไม่เอาใจใส่ ใครทำอะไรก็ช่างมัน ธุระไม่ใช่ เพราะการทำอย่างนั้น เป็นการละเมิดจริยาพระสงฆ์ และการผิดกฎหมายในฐานะเจ้าพนักงานละทิ้งหน้าที่ จะต้องได้รับโทษตามสมควรแก่ความผิด ทั้งนี้ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งวัดและพระศาสนาอันเป็นส่วนรวม^{๓๙}

๓. การศึกษาอบรมและสั่งสอน

การจัดการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม (รวมถึงธรรมศึกษาด้วย) หรือเฉพาะแผนกใดแผนกหนึ่ง ซึ่งยึดแบบแผนตามจารีตประเพณีที่โดยปฏิบัติสืบมาโดยตรงได้แก่ การจัดตั้งสำนักศาสนศึกษาแผนกบาลีและแผนกธรรม หรือการให้พระภิกษุสามเณรไปเรียนที่วัดใกล้เคียงซึ่งมีสำนักศาสนศึกษาดังกล่าว

การอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย หมายถึง การจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีการที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. ๒๕๒๘ และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่คฤหัสถ์ในรูปแบบอื่น ๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ ผูกซ้อม

^{๓๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๗-๖๘.

เรื่องสังฆกรรมและพิธีกรรมทางพระศาสนา ตลอดจนฝึกอบรมการปฏิบัติการปฏิบัติศาสนกิจของ
คฤหัสถ์ เช่น การทำวัตรสวดมนต์ประจำวันพระ การสมาทานอุโบสถศีลและปฏิบัติศาสนพิธีอื่นๆ^{๔๐}

๔. การให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลนั้น เป็นหน้าที่เชื่อมโยงผูกพันกับสังคมทั้งใน
ส่วนวัดและนอกวัด และเป็นหน้าที่อันเกี่ยวกับผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งพอแยกได้โดย
ลักษณะ คือ

๑. การอำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ขอใช้วัดเป็นที่จัดบำเพ็ญกุศล ทั้ง
ที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม

๒. การอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดเอง ทั้งที่เป็นการประจำและเป็น
การจร

๓. การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้จะบำเพ็ญกุศลนอกวัดแต่มาขอรับคำปรึกษา
และขอความอุปถัมภ์จากเจ้าอาวาสหรือจากวัด

๔. การสร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น การจัดสร้างฌาปน
สถาน มีเมรุเผาศพ ศาลาพักรับหรือศาลาบำเพ็ญกุศลและที่เก็บศพ เป็นต้น

เมื่อยามที่ชาวบ้านเขาจัดงานทำบุญที่วัดหรือที่บ้าน ก็ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่เขาตาม
สมควร โดยไม่แสดงความรังเกียจหรือแสดงตนเป็นคนเห็นแก่ได้ เช่น เขาต้องการจะยืมของอะไรก็
ต้องเช่าทั้งสิ้น การทำเช่นนี้ เป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งเมื่อยามที่ชาวบ้านเขามีธุระมาปรึกษาหารือ ก็
ช่วยแนะนำชี้แจงให้เขาตามสมควรแก่สมณวิสัย เพื่อช่วยให้เขาได้รับความหวังกลับไปไม่สมควรอย่าง
ยิ่งที่จะทำให้เขาต้องกลับไปด้วยความผิดหวัง

หน้าที่เจ้าอาวาสข้อนี้ มีคำที่ต้องพิเคราะห์คือ คำว่า “ตามสมควร” คือต้องให้การบำเพ็ญ
กุศลที่เกิดจากการอำนวยความสะดวกนั้น เป็นไปตามระเบียบแบบแผนไม่มีสิ่งที่เป็นพิษภัย เช่น
อบายมุข แฝงอยู่ เป็นต้น ในมาตรา ๓๗ นี้ เป็นหน้าที่โดยภาพรวมลักษณะงานอย่างกว้างๆ มิได้ชี้ชัด
ถึงวิธีปฏิบัติแต่อย่างใด เพราะวิธีปฏิบัตินั้นได้กำหนดไว้ในกิจการประเภานั้นๆ^{๔๑}

สรุปได้ว่า เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีความสำคัญ และมีบทบาทอย่างยิ่งในการจรรโลงไว้ซึ่งพระ
ศาสนาและหลักธรรมคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า เจ้าอาวาสนอกจากจะเป็นผู้นำในการปฏิบัติ
ศาสนกิจแล้ว ยังเป็นผู้มีส่วนช่วยส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองและยังเป็นผู้ที่มี
ส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในหมู่พุทธศาสนิกชนเพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งพระพุทธ
ศาสนาสืบต่อไป

^{๔๐} อ้างแล้ว, หน้า ๖๙.

^{๔๑} อ้างแล้ว, หน้า ๗๑.

จากแนวคิดหน้าที่เจ้าอาวาสที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๙ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๙ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับหน้าที่เจ้าอาวาส

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (ออนไลน์, ๒๓ ส.ค. ๒๕๕๘)	๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัด ๒) ปกครองและสอดส่องบรรพชิตและคฤหัสถ์ ๓) อบรมพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ๔) ให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), (๒๕๔๐, หน้า ๖๖)	๑) การบำรุงรักษาวัด ๒) การจัดกิจการของวัด ๓) การจัดการศาสนสมบัติ
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), (๒๕๔๐, หน้า ๖๗-๖๘)	๑) ปกป้องคุ้มครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ ๒) การดูแลรักษาบรรพชิตและคฤหัสถ์ ๓) การควบคุมบรรพชิตและคฤหัสถ์ ๔) ดูแลความประพฤติของบรรพชิตและคฤหัสถ์
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), (๒๕๔๐, หน้า ๖๙)	๑) จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม ๒) อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), (๒๕๔๐, หน้า ๗๑)	๑) การอำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ๒) อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัด ๓) การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนนอกวัด ๔) สร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวก

๒.๔.๒ แนวคิดเกี่ยวกับภารกิจของเจ้าอาวาส

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับภารกิจของเจ้าอาวาส จากนักวิชาการทั่วไปและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า นักวิชาการเหล่านั้นได้ให้แนวคิดไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เจ้าอาวาส หรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบตนเองและการปกครองวัด ๔ ฐานะ คือ

๑. มีบทบาทหรือหน้าที่รับผิดชอบฐานะเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา
๒. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นผู้แทนวัด
๓. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นพระสังฆาธิการ
๔. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

เจ้าอาวาสนอกจากจะมีบทบาทและหน้าที่ใน ๔ ฐานะข้างต้นแล้ว ยังมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดให้เป็นไปตามความมุ่งหมายและตรงตามวัตถุประสงค์แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎหมายอื่น โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยด้วย

โดยภารกิจที่เจ้าอาวาสต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎหมายอื่น ฉบับที่ ๒๓ ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้สำเร็จสมดังเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายอื่นที่บัญญัติไว้^{๔๒}

กฎหมายอื่น ฉบับที่ ๑๕ ข้อที่ ๕ ว่าด้วยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี ๖ ฝ่าย คือ

๑. การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม
๒. การศาสนศึกษา
๓. การศึกษาสงเคราะห์
๔. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา
๕. การสาธารณูปการ
๖. การสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินการทั้ง ๖ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคมแต่บางการคงเป็นไปตามจารีต คือ ปฏิบัติตามจารีตที่มีอยู่^{๔๓}

โดยภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน มีดังนี้

๑. ด้านการปกครอง งานปกครองของสงฆ์อาศัยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยลำดับชั้นการปกครองคณะ

^{๔๒} พระวิสุทธิภิกษุธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี), พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายอื่น, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๖.

^{๔๓} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, กฎหมายอื่น, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

สงฆ์ ไว้ดังนี้ มาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม และกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๒๓ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์หมวด ๒ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง และหมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

๒. ด้านการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันควรแก่สมณะ ซึ่งได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือการศึกษาธรรมบาลี ปัจจุบันได้จำแนกเป็นสองส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันมีการดำเนินการดังนี้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสนุน

๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาดำเนินการใน ๒ ลักษณะ คือ เป็นโครงการปฏิบัติสืบเนื่องและเป็นโครงการเฉพาะกิจปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล

๕. ด้านการสาธารณูปการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่น ๆ การพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ การดูแลบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุกุฏิ อาคารเรียน หอธรรม ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ทางวัดจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการศาสนาเป็นบางส่วนเรียกว่า เงินอุดหนุนบูรณะวัด

๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุ สามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลนวัดและเจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การซ่อมทรัพย์ การให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ เป็นต้น^{๔๔}

สรุปได้ว่า คือการที่เจ้าอาวาสได้ดำเนินการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ หรือภารกิจของพระสงฆ์จะต้องปฏิบัติมี ๖ ประการ คือ ด้านการปกครองหรือการควบคุมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้าน

^{๔๔} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, *สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน*, ม.ป.ป., (อรรถาธิบาย).

การสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์นั้นต้องดำเนินไปอาศัยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม

จากแนวความคิดภารกิจเจ้าอาวาสที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษา การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๐ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับภารกิจเจ้าอาวาส

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี), (๒๕๔๗, หน้า ๘๔)	๑) ฐานะเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ๒) ฐานะเป็นผู้แทนวัด ๓) ฐานะเป็นพระสังฆาธิการ ๔) ฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (๒๕๔๕, ๑๕), สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, (ม.ป.ป., อัดสำเนา)	๑) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) การสาธารณูปการ ๖) การสาธารณสุขสงเคราะห์

๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ในการวิจัย

๒.๕.๑ ข้อมูลเชิงประจักษ์ของพื้นที่วิจัย

๑. ความเป็นมาของอำเภอด่านมะขามเตี้ย

อำเภอด่านมะขามเตี้ย มีการตั้งหมู่บ้านมานานกว่า ๒๐๐ ปี สมัยก่อนเป็นด่านตรวจคนเข้าออกตามชายแดนของอำเภอเมืองกาญจนบุรี ยามปกติราษฎรใช้เป็นเส้นทางสัญจรไปมา เมื่อเกิดศึกสงครามเก้ทัพ "ขุนด่าน" พร้อมด้วยทหารไทยที่ประจำด่านได้ต่อสู้กับทหารพม่ามีผู้คนล้มตายจำนวนมาก และบริเวณนี้มีต้นมะขามซึ่งเตี้ยมากอยู่ต้นหนึ่งเมื่อตั้งหมู่บ้าน จึงเรียกว่าบ้านหนองมะขามเตี้ย ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นด่านมะขามเตี้ย ท้องที่อำเภอด่านมะขามเตี้ยนั้นแต่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอเมืองกาญจนบุรี ต่อมาทางการจึงได้แบ่งพื้นที่ ๓ ตำบล ออกจากอำเภอเมืองกาญจนบุรี (ตำบลด่านมะขามเตี้ย กลอนโต และจระเข้เผือก) มาตั้งเป็นกิ่งอำเภอด่านมะขามเตี้ย และต่อมาจึงได้มีพระราช

กฤษฎีกาลงวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ให้ยกฐานะเป็นอำเภอด่านมะขามเตี้ย จากนั้นมาจึงได้มีฐานะเป็นอำเภอบนจนถึงปัจจุบัน

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอด่านมะขามเตี้ย ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเมืองกาญจนบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอด่านมะขามเตี้ย

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอจอมบึงและอำเภอสวนผึ้ง (จังหวัดราชบุรี)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเมืองกาญจนบุรี

เขตการปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอด่านมะขามเตี้ยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๔ ตำบล ๓๙ หมู่บ้าน ได้แก่

๑. ตำบลด่านมะขามเตี้ย มีหมู่บ้าน จำนวน ๑๒ หมู่บ้าน

๒. ตำบลกลอนโต มีหมู่บ้าน จำนวน ๑๑ หมู่บ้าน

๓. ตำบลจรเข้เผือก มีหมู่บ้าน จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน

๔. ตำบลหนองไผ่ มีหมู่บ้าน จำนวน ๖ หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอด่านมะขามเตี้ยประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๕ แห่ง ได้แก่

๑. เทศบาลตำบลด่านมะขามเตี้ย ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลด่านมะขามเตี้ย

๒. องค์การบริหารส่วนตำบลด่านมะขามเตี้ย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลด่านมะขามเตี้ย

(นอกเขตเทศบาลตำบลด่านมะขามเตี้ย)

๓. องค์การบริหารส่วนตำบลกลอนโต ครอบคลุมพื้นที่ตำบลกลอนโตทั้งตำบล

๔. องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้เผือก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลจรเข้เผือกทั้งตำบล

๕. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองไผ่ทั้งตำบล

คำขวัญจังหวัด

เมืองขุนแผน แคว้นโบราณ ด่านเจดีย์ มณีเมืองกาญจน์ สะพานข้ามแม่น้ำแคว แหล่งแร่

น้ำตก

คำขวัญอำเภอ

เมืองชายแดน แคว้นขุนด่าน ชุมชนโบราณ สายธารภาษี

ประชากร

๑. จำนวนประชากรทั้งสิ้น รวม ๓๒,๔๘๗ คน
๒. จำนวนประชากรชาย รวม ๑๖,๓๘๔ คน
๓. จำนวนประชากรหญิง รวม ๑๖,๑๐๓ คน
๔. ความหนาแน่นของประชากร ๕๒ คน/ตร.กม.

๒) แผนที่อำเภอด่านมะขามเตี้ย

แผนที่ ๒.๑ แผนที่อำเภอด่านมะขามเตี้ย^{๔๕}

๓) ความเป็นมาของคณะสงฆ์อำเภอด่านมะขามเตี้ย

ในสังคมไทยตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบันนี้ หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านต่างมีวัดประจำหมู่บ้านของตน ซึ่งถือว่าเป็นสมบัติส่วนร่วมของคนทั้งหมู่บ้านวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัดในการแสดงบทบาทต่างๆ เป็นผู้นำจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพ เชื่อถือ และการร่วมมือกันให้เกิดความสามัคคีความเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในการควบคุมสังคมในระดับประเทศด้วย เพราะพระสงฆ์เป็นที่เคารพนับถือของบุคคลทุกชนชั้นในสังคม การบริหารและการปกครองคณะสงฆ์จึงนับว่า มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการเกื้อกูลต่อกิจการพระศาสนา

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ พระเดชพระคุณหลวงพ่อดำ พระครูกาญจนวิธาน (จอก สุชาโต) เจ้าอาวาสวัดด่านมะขามเตี้ย เป็นเจ้าคณะอำเภอด่านมะขามเตี้ย และเป็นผู้นำทางศาสนาที่ชาวบ้านศรัทธาเลื่อมใสและเป็นผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนด้านศิลปวัฒนธรรมของอำเภอด่านมะขามเตี้ย อีกทั้งยังส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนและประชาชนในอำเภอด่านมะขาม

^{๔๕} กูเกิล แผนที่ประเทศไทย, แผนที่อำเภออำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://maps.google.co.th> [๒๓ กันยายน ๒๕๕๘].

เตี้ยมาโดยตลอด จนมาถึงปีพ.ศ. ๒๕๔๗ พระเดชพระคุณหลวงพ่อดำ พระครูกาญจนสารคุณ (สมรักษ์ จิตสาโร)เจ้าอาวาสวัดดอนสว่าง ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะอำเภอตำบลดอนขามเตี้ย ก็ได้ปฏิบัติตาม ฎีกาของพระเดชพระคุณหลวงพ่อดำ พระครูกาญจนสารคุณ (จอก สุชาโต) มาโดยตลอดและเพื่อกิจการพระศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอตำบลดอนขามเตี้ย พระเดชพระคุณหลวงพ่อดำ พระครูกาญจนสารคุณ (สมรักษ์ จิตสาโร)ได้ขยายเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอตำบลดอนขามเตี้ยออกเป็น ๕ ตำบล มาตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบัน

วันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ อำเภอตำบลดอนขามเตี้ยแยกออกจากอำเภอเมืองกาญจนบุรี การบริหารคณะสงฆ์จึงแยกเป็นเอกเทศ โดยมีคณะสงฆ์อำเภอตำบลดอนขามเตี้ย ๔ ตำบล คือ

๑. ตำบลตำบลดอนขามเตี้ย
๒. กลอนโต
๓. จรเข้เผือก
๔. ตำบลหนองไผ่

คณะสงฆ์อำเภอตำบลดอนขามเตี้ยเจริญขึ้นอย่างมาก จึงขยายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ปัจจุบันคณะสงฆ์อำเภอตำบลดอนขามเตี้ยจึงมี ๕ ตำบล โดยแบ่งออกเป็น

๑. ตำบลตำบลดอนขามเตี้ย
๒. ตำบลหนองไผ่
๓. ตำบลกลอนโต
๔. ตำบลจรเข้เผือก เขต ๑
๕. ตำบลจรเข้เผือก เขต ๒

๔) จำนวนพระสงฆ์และวัดในเขตพื้นที่วิจัย

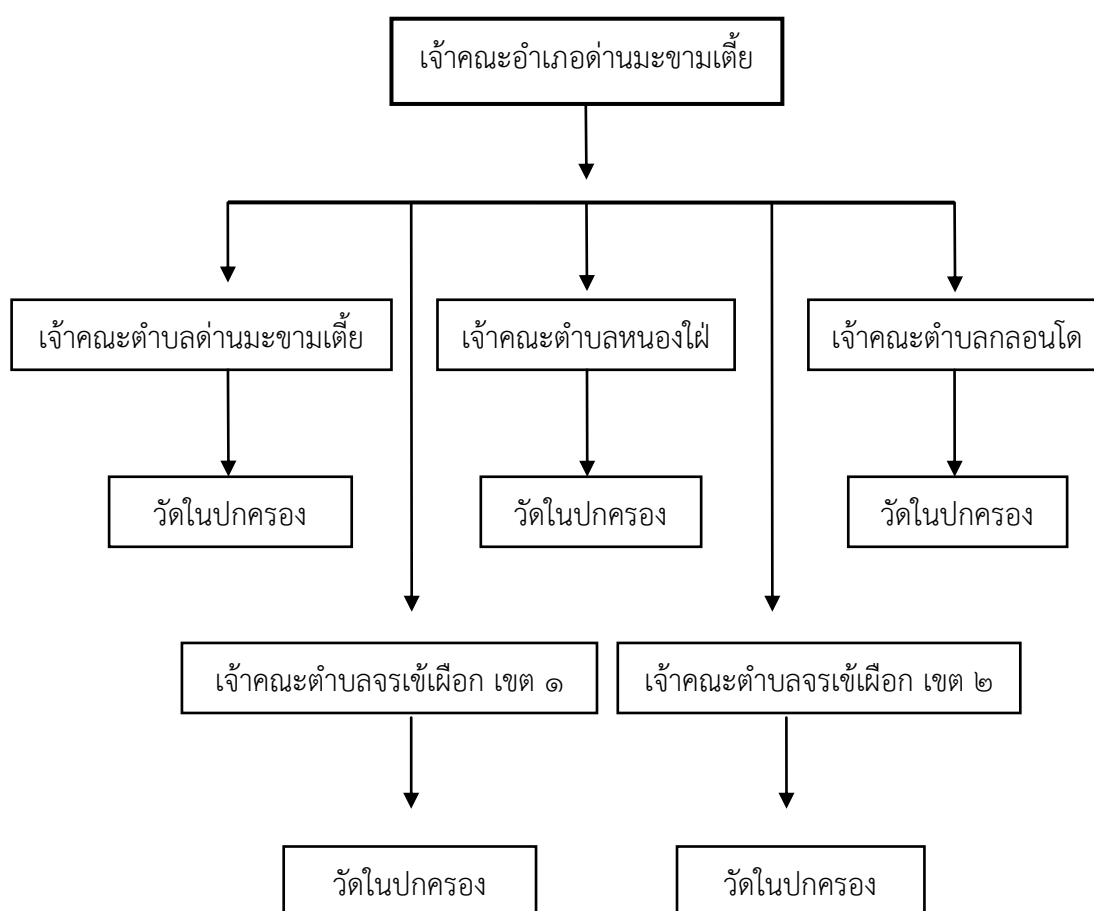
ปัจจุบันคณะสงฆ์อำเภอตำบลดอนขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีการบริหารจัดการวัดโดยอาศัยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ซึ่งมีการปฏิบัติหน้าที่การรับผิดชอบตามสัดส่วนที่กำหนดไว้โดยมีพระเดชพระคุณหลวงพ่อดำ พระครูกาญจนสารคุณ (สมรักษ์ จิตสาโร)เจ้าอาวาสวัดดอนสว่าง เป็นเจ้าคณะอำเภอ เป็นผู้บังคับบัญชาปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอตำบลดอนขามเตี้ย มีเลขานุการเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้รับสนองงานคณะสงฆ์ มีเจ้าคณะตำบลปกครองในเขตตำบลต่าง ๆ รวม ๕ ตำบลและมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลปกครองวัดคณะสงฆ์อำเภอตำบลดอนขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีวัดและสำนักสงฆ์ในการปกครองทั้งสิ้น จำนวน ๓๐ วัด ๑ สำนักสงฆ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. ตำบลตำบลดอนขามเตี้ย มีวัดทั้งหมดจำนวน ๖ วัด ประกอบด้วย
 - ๑) วัดตำบลดอนขามเตี้ย

- ๒) วัดท่าพาราษฎร์บำรุง
 - ๓) วัดหนองหัววัว
 - ๔) วัดท่าแย้เจริญธรรม
 - ๕) วัดขันติเมตตา
 - ๖) วัดพระธาตุโป่งนก
๒. ตำบลหนองไผ่ มีวัดทั้งหมดจำนวน ๕ วัด ประกอบด้วย
- ๑) วัดหินแท่นลำภาชี
 - ๒) วัดหนองหิน
 - ๓) วัดมโนธรรม
 - ๔) วัดถ้ำเขาชะอางค์
 - ๕) วัดหนองปากดง
๓. ตำบลกลอนโต มีวัดทั้งหมดจำนวน ๗ วัด ประกอบด้วย
- ๑) วัดดอนสว่าง
 - ๒) วัดหนองไผ่ล้อม
 - ๓) วัดแหลมทอง
 - ๔) วัดหนองบัว
 - ๕) วัดยางเกาะ
 - ๖) วัดเขาปู่คง
 - ๗) วัดกุสาวดี
๔. ตำบลจรเข้เผือก เขต ๑ มีวัดจำนวน ๖ วัด ๑ สำนักสงฆ์ ดังต่อไปนี้ คือ
- ๑) วัดท่าเสด็จ
 - ๒) วัดถ้ำอ่างหิน
 - ๓) วัดมอเจริญธรรม
 - ๔) วัดทุ่งสกุลทอง
 - ๕) วัดจรเข้เผือก
 - ๖) วัดหนองมะค่า
 - ๗) สำนักสงฆ์เขาบัวน้อย
๕. ตำบลจรเข้เผือก เขต ๒ มีวัดทั้งหมดจำนวน ๖ วัด ดังต่อไปนี้ คือ
- ๑) วัดหนองหญ้าปล้อง
 - ๒) วัดหนองโสนเทียมจันทร์
 - ๓) วัดไทรทองพัฒนา

- ๔) วัดหนองกวาง
 ๕) วัดโป่งโกวนาราม
 ๖) วัดพุทมนัน^{๔๖}

โครงสร้างคณะสงฆ์อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีโครงสร้างการบริหารดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๒ โครงสร้างคณะสงฆ์อำเภอด่านมะขามเตี้ย

^{๔๖} สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอด่านมะขามเตี้ย, การประชุมพระนวกะ คณะสงฆ์อำเภอด่านมะขามเตี้ย ประจำปี ๒๕๕๘, (จังหวัดกาญจนบุรี : สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอด่านมะขามเตี้ย, ๒๕๕๘), หน้า ๓. (เอกสารเย็บเล่ม).

๒.๔.๒ ข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการวิจัย

คณะสงฆ์อำเภอด่านมะขามเตี้ยปกครองตามลำดับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎหมายตรา ๓๗ ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ มีพระครูกาญจนสารคุณ (สมรักษ์ จิตสาโร) เจ้าอาวาสวัดดอนสว่าง เจ้าคณะอำเภอด่านมะขามเตี้ย เป็นเจ้าคณะผู้ปกครองสูงสุด โดยเจ้าอาวาส ดำเนินการบริหารวัดพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ตามมาตรา ๓๗ ทั้ง ๔ ด้าน ดังนี้

๑. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัด

- ๑) มีการวางแผนในการก่อสร้างปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารเสนาสนะภายในวัด
- ๒) จัดการควบคุมสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
- ๓) จัดทำแผนพัฒนาวัดเพื่อการพัฒนาปฏิสังขรณ์วัดให้เจริญก้าวหน้า
- ๔) การดูแลรักษาบริเวณลาน ถนนภายในวัดให้มีความสะอาดอยู่เสมอ
- ๕) มีการแบ่งเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส อย่างชัดเจน
- ๖) ให้จัดทำบัญชีการรับจ่ายเงินของวัด และจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์

๒. ปกครองและสอดส่อง

- ๑) จัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุ สามเณร และบุคลากรภายในวัด
- ๒) จัดระเบียบปฏิบัติสำหรับบุคคลที่เข้ามาวัดหรือจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด
- ๓) จัดระบบการบริหารกิจการภายในวัดและจัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบตามความรู้และความสามารถ
- ๔) ออกกฎระเบียบของวัดเพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ
- ๕) จัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนตามหลักธรรมวินัยอันดีงาม
- ๖) มีการระงับอธิกรณ์การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุหรือการลงนิคหกรรมที่เกิดขึ้นภายในวัด

๓. การศึกษาอบรมและสั่งสอน

- ๑) อบรมพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย
- ๒) จัดการเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา
- ๓) อบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมโดยการจัดให้มีการเทศน์
- ๔) จัดให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือการเทศน์เผยแผ่เป็นธรรมทาน
- ๕) อบรมศิษย์วัดให้มีความรู้เรื่องศาสนาพร้อมทั้งอบรมศีลธรรมและจรรยา

๖) จัดให้มีสาระสนเทศ โดยการติดป้ายพุทธศาสนสุภาษิตตามสถานที่ต่างๆ รอบบริเวณ
วัด

๔. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

- ๑) ให้คำแนะนำแก่พุทธบริษัทเมื่อปฏิบัติกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา
- ๒) ดูแล บำรุงรักษาวัสดุ ครุภัณฑ์ให้อยู่ในสภาพใช้งานได้
- ๓) ให้คำแนะนำตามหลักศาสนาแก่บุคคลที่ประสบทุกข์
- ๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจกรรมด้านศาสนาชุมชนเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์
- ๕) มีการจัดสร้างและดูแลรักษาอาคารสถานที่ เช่น ศาลา เมรุเผาศพ ให้พร้อมใช้งาน
- ๖) จัดทำกฎระเบียบการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ชัดเจน

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรีผู้วิจัยได้สืบค้นจากงานวิจัยที่มีผู้ได้จัดทำไว้แล้ว มีรายละเอียด ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัด

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดได้มีผู้ได้ศึกษาในประเด็นเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการศึกษาความคิดเห็นในแง่ต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดมาเป็นข้อมูลในการทำงานวิจัย ประกอบด้วย

พระสมุทรสนทยา มหพพโล (มณีนัน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอมืองเพชรบุรีจังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่าสถานภาพส่วนบุคคลในด้าน อายุพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษานักธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรีโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลในวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์โดยภาพรวม แตกต่างกัันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๔๗}

^{๔๗} พระสมุทรสนทยา มหพพโล (มณีนัน), “การประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอมืองเพชรบุรีจังหวัดเพชรบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๒๒-๑๒๖.

พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตถกณ สุเมโธ (ศรีอันอยู่) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง“ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๔๕ ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ เจ้าอาวาสบางรูปขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมาย ในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสบางส่วนไม่มีการประชุม ปรึกษา วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการบริหารจัดการวัดตามความเคยชินที่เคยปฏิบัติมา ขาดการประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และชุมชน และเจ้าอาวาสบางรูปใช้คนไม่ถูกกับงาน จึงทำให้งานขาดประสิทธิภาพแนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ควรมีการประชุมพระภิกษุสามเณร ภายในวัดเนืองๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด และเพื่อความสัมพันธ์ภายในวัด ส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเปิดรับความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัด^{๔๘}

พระครูวิธานกิจโกศล (โสภณ สารโท) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง“บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า

๑.บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรีทั้ง ๒ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรีในด้านการจัดการปกครองภายในวัด และการจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนอยู่ในระดับมาก

๒. บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลโดยรวม กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรีแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรีไม่แตกต่างกัน

๓. ปัญหาส่วนใหญ่ของพระสังฆาธิการในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี คือเจ้าอาวาสรุ่นใหม่ยังขาดประสบการณ์ในการพัฒนาวัดและขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการพัฒนาวัด ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รองรับการทำงานอย่างเป็น

^{๔๘} พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตถกณ สุเมโธ (ศรีอันอยู่), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑๑-๑๑๓.

รูปธรรม ดังนั้น พระสังฆาธิการของวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและส่งเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม^{๔๙}

พระครูปทุมเขตวิกรม (สมพงษ์ รวิณโณ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานของวัดพัฒนาตัวอย่างในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า

๑. พระสงฆ์และประชาชน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของวัดพัฒนาตัวอย่างในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานีอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. ผลการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพการบริหารงานของวัดพัฒนาตัวอย่างในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ไม่มีความสัมพันธ์กันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ๓. ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานของวัดพัฒนาตัวอย่างในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานีสรุปได้ดังนี้ พระสังฆาธิการส่วนมากไม่มีการวางแผนระยะยาวที่แน่นอนสำหรับการปฏิบัติของผู้ที่อยู่ในปกครอง พระสังฆาธิการไม่มีมาตรการรองรับความผิดในเรื่องบถลงโทษ ขาดการวางแผนในเรื่องแผนปฏิบัติงานประจำปีขาดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในเรื่องตัวบุคลากรผู้สอน ผู้ถ่ายทอดความรู้ ให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสอนธรรมและบาลียังใช้หลักการสอนแบบเดิมๆ^{๕๐}

พระอนุชา ธมมวโร (วงศ์ประพันธ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า

๑. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๔๐$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

๒. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดใน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม-บาลี สถานะทางการคณะสงฆ์ และประสบการณ์ในการทำงานของพระภิกษุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่นโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

^{๔๙} พระครูวิธานกิจโกศล (โสภณ สารโท), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐๙-๑๑๑.

^{๕๐} พระครูปทุมเขตวิกรม (สมพงษ์ รวิณโณ), “ประสิทธิภาพการบริหารงานของวัดพัฒนาตัวอย่างในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐๑-๑๐๕.

๓. การศึกษาด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่า คณะสงฆ์ยังขาดงบประมาณในการพัฒนาในด้านต่างๆ หลายเรื่องโดยเฉพาะเรื่องการศึกษา ขาดการทำวัตรสวดมนต์เป็นประจำ การทำงานที่ไม่ชัดเจนและเด็ดขาด การติดต่อสื่อสารไม่ชัดเจน การขัดแย้งกันระหว่างบ้านกับวัด ปัญหาเรื่องของยาเสพติดให้โทษและอบายมุขอื่นๆ เป็นปัญหาสำคัญของคณะสงฆ์ ที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนข้อเสนอแนะได้แก่ การจัดสรรงบประมาณที่มีอย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์มากที่สุดโดยเน้นเรื่องหลักๆ ที่จะพัฒนาคณะสงฆ์ เช่นเรื่องการศึกษาธรรมศึกษาบาลี ซ่อมแซมส่งเสริมสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ หาสิ่งกระตุ้นที่จะทำให้คณะสงฆ์ทำงานได้อย่างว่องไว ชัดเจนหาวิธีแก้ไขข้อขัดแย้งของคณะสงฆ์และชาวบ้าน รู้จักมีการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ หาวิธีป้องกันปัญหาเรื่องยาเสพติด^{๕๑}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการวัด หมายถึง การปกครองบังคับบัญชากำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนพระภิกษุ สามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัด ให้มีความเป็นระเบียบเรียนรู้ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี โดยเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำของพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดจึงมีส่วนสำคัญต่อความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของวัด เพราะต้องทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการต่าง ๆ ของวัดการที่จะบริหารวัดให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของเจ้าอาวาส ที่จะทำให้ประชาชนเชื่อถือศรัทธา ยอมรับว่าเป็นที่พึ่งทั้งทางโลกและทางธรรมได้ โดยเจ้าอาวาสได้รับอำนาจและหน้าที่ต้องบริหารวัดภายใต้ภารกิจ ๖ ด้านคือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณะสงเคราะห์

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าอาวาส

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าอาวาสได้มีผู้ได้ศึกษาในประเด็นเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการศึกษาการบริหารในแง่ต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำงานวิจัยที่เกี่ยวกับเจ้าอาวาสมาเป็นข้อมูลในการทำงานวิจัย ประกอบด้วย

พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบุโล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง“การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี”ผลการวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครอง รองลงมาได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ด้านการสาธารณูปการผลการเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีอายุแตกต่างกัน

^{๕๑} พระอนุชา ธรรมวโร (วงศ์ประพันธ์), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๒-๑๓๐.

การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ที่มีพรรษาและวุฒิการศึกษาสายสามัญแตกต่างกัน มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกันในทุกด้าน วุฒิกการศึกษาสายปริยัติธรรมและระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสแตกต่างกัน มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมไม่แตกต่างกัน เว้นแต่ด้านการสาธารณสงเคราะห์แตกต่างกัน^{๕๒}

พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ งามละมัย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่าเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีทักษะการบริหารจัดการวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้วมีทักษะการบริหารจัดการวัดอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์มีทัศนคติแตกต่างกันตามพรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ และระดับการศึกษานักธรรมต่างกัน มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี พบว่า การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ของเจ้าอาวาสจำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมหรือจัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนทางความคิด ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนในด้านงบประมาณบุคลากร เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าอาวาสสามารถเข้าถึงวิทยาการสมัยใหม่ ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาวัดมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาสืบต่อไปในอนาคต^{๕๓}

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุทโธ (พรสุทธิชัยพงศ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าพระภิกษุและสามเณร มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุและสามเณรมีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบทัศนคติของพระภิกษุและสามเณรโดยจำแนก

^{๕๒} พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบุโล), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัดสุพรรณบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณบุรี, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐๐-๑๐๓.

^{๕๓} พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ งามละมัย), “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๒-๑๐๕.

ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าพระภิกษุและสามเณร มีทัศนคติไม่แตกต่างกันตาม สถานภาพ อายุพรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรมและวุฒิการศึกษาสามัญจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัญหาและแนวทางในการบริหารงานของเจ้าอาวาส ได้แก่

๑) ด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติ วัดในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ไม่มีการจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์ ปัญหาเรื่องความสะอาดภายในวัด หรือบริเวณรอบนอกของวัด และบางวัดมีโบราณสถานโบราณวัตถุที่มีสภาพทรุดโทรมแนวทางแก้ไขปัญหา จัดสรรงบประมาณบางส่วนเพื่อใช้ในการจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์ การจัดให้มีการทำความสะอาดและปรับทัศนียภาพภายในและรอบนอกบริเวณวัดให้มีความสวยงาม ร่มรื่นตลอดจนการซ่อมแซมโบราณสถานและโบราณวัตถุ

๒) ด้านการบริหารและการปกครอง ระยะเวลาในการประชุมแต่ละครั้งห่างกันนานเกินไป และบางวัดมีการรวมศูนย์กลางการปกครองไปที่เจ้าอาวาสเพียงผู้เดียว ทำให้ในบางครั้งการดูแลอาจไม่ทั่วถึงเท่าที่ควรแนวทางแก้ไขปัญหา ควรมีการจัดประชุมอย่างน้อยเดือนละครั้ง และควรมีการกระจายอำนาจการปกครองออกไปยังผู้ที่มีส่วนร่วมในการบริหารและการปกครอง

๓) ด้านการศึกษา อบรมและสั่งสอน ผู้ที่จะทำหน้าที่ในการอบรมพระภิกษุและสามเณร มีไม่เพียงพอ และไม่มีการอบรมครูพระ ทำให้เกิดการขาดแคลนครูพระที่จะทำหน้าที่ในการสอน หนังสือทั้งในแผนกบาลีและแผนกธรรมควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนนักธรรมภายในวัด และควรสนับสนุนให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถขึ้นมาเป็นครูสอนนักธรรม และควรจัดให้มีการอบรมครูพระทุก ๖ เดือน

๔) ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลการติดต่อบางครั้งไม่สะดวก ในการจัดกิจกรรมไม่ทั่วถึง พิธีกรหรือมัคทายก บางวัดยังทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์และไม่ถูกต้องตามรูปแบบ ประเพณี และสถานที่จอดรถภายในวัดคับแคบจนเกินไปทำให้ญาติโยมที่มาติดต่อหรือมาทำบุญที่วัดเกิดความไม่สะดวกแนวทางแก้ไขปัญหามา ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือสำนักงานและจัดให้มีผู้รับผิดชอบ ควรมีการจัดอบรมพิธีกรในจังหวัดเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและเป็นรูปแบบเดียวกัน และควรจัดให้มีสถานที่จอดรถอย่างเพียงพอเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ญาติโยมที่มาทำบุญหรือติดต่อในการบำเพ็ญกุศลต่างๆ^{๕๔}

^{๕๔} พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (พรสุทธิชัยพงศ์), “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๕-๑๐๙.

พระครูไพโรจน์ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภทฺทปณฺโณ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสนจังหวัดนครปฐมทั้ง ๗ ด้านพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ด้านการศึกษามีอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด

๒. ในด้านภาวะผู้นำ เมื่อจำแนกตามสถานสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระภิกษุที่มีอายุพรรษา การศึกษาทางโลก และการศึกษาทางบาลี ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับพระภิกษุที่มีการศึกษาทางธรรม และตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสแตกต่างกันซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหาส่วนใหญ่ของเจ้าอาวาสแต่ละวัด ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวัดและชุมชนใกล้เคียงอยู่ในระดับปานกลาง และทำแบบเชิงรับอยู่กับที่อยู่กับวัดเสียเป็นส่วนใหญ่ไม่ขยายขอบเขตการทำงานลงสู่ชุมชนเท่าที่ควร ทำให้ขาดการรับทราบข้อมูลและปัญหาที่แท้จริง เจ้าอาวาสส่วนใหญ่ไม่มีนโยบาย และการวางแผนที่ชัดเจน ขาดการทำงานเป็นระบบมีเครือข่ายซึ่งต่างวัดต่างทำ และที่สำคัญคือขาดบุคลากรที่มีศักยภาพที่จะมาสนองงานด้านการพัฒนาแต่ละด้าน^{๕๕}

พระครูพิศาลถิรธรรม (สมพร ปณฺญาขิโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานครพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครองด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ เจ้าอาวาสบางรูปขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมาย ในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสบางส่วนไม่มีการประชุม ปรึกษา วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการบริหารจัดการวัดตามความเคยชินที่เคยปฏิบัติมา ขาดการประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และชุมชน และเจ้าอาวาสบางรูปใช้คนไม่ถูกต้องงาน จึงทำให้งานขาดประสิทธิภาพแนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ควรมีการประชุมพระภิกษุ สามเณร ภายในวัดเนืองๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด และเพื่อความสัมพันธ์ภายในวัด ส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเปิดรับความรู้ใหม่ๆ เพื่อ

^{๕๕} พระครูไพโรจน์ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภทฺทปณฺโณ), “ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๐-๑๔๔.

นำมาใช้ในการบริหารจัดการวัดมีการนำเอา เทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในการพัฒนาวัดมากขึ้น และ
ควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ระหว่างวัดและชุมชน^{๕๖}

สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าอาวาสส่วนมากพบว่า มีเจ้าอาวาสส่วนหนึ่งที่ใช้วิธี
บริหารแบบเก่า ซึ่งการบริหารขึ้นอยู่กับตัวบุคคลผู้บริหารขาดทักษะในการบริหาร มีการใช้คนไม่ตรง
กับงาน ดังนั้นควรกำหนดให้เจ้าอาวาสพัฒนาการศึกษาตนเองก่อนมาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสเพิ่ม
การศึกษาให้มากขึ้น เพิ่มการพัฒนาความร่วมมือกับจากภาครัฐและเอกชน ประสานสัมพันธ์สามัคคี
ในชุมชนและระหว่างบ้านกับวัดให้มาก

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าอาวาส ที่นักวิจัยได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์
ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่าน
มะขามเตี้ยจังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๑ ดังต่อ
ไปนี้

^{๕๖} พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญฺญาวชิโร), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขต
ธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๓), หน้า ๙๗-๙๙.

ตารางที่ ๒.๑๑ สรุปการสังเคราะห์การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๑.	การประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี	พระสมุห์สนทยา มหัพโล (มณีนัน), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๕	ปริมาณ/ คุณภาพ	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการจำแนกสถานภาพในด้าน อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา สามัญและวุฒิการศึกษานักธรรมโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน
๒.	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี	พระครูสังฆรักษ์กฤษฏ์ตมณ สุเมธ (ศรีอ้นอยู่), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๓	ปริมาณ	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญได้แก่เจ้าอาวาสบางรูปขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมาย เจ้าอาวาสบางส่วนไม่มีการประชุม ปรึกษา วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ ๒.๑๑ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๓.	บทบาทของพระสังฆาธิการในการ บริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างใน เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด สระบุรี	พระครูวิธานกิจโกศล (โสภณ สารโท), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย)	๒๕๕๕	ปริมาณ	บทบาทของพระสังฆาธิการโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก จำแนกตามสถานภาพ อายุ จำนวน พรรษา วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษา นักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน
๔.	ประสิทธิภาพการบริหารงานของ วัดพัฒนาตัวอย่างในอำเภอลาด หลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี	พระครูปทุมเขตวิกรม (สมพงษ์ รวิวิธโน), (มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๕	ปริมาณ/ คุณภาพ	๑. พระสงฆ์และประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน ๒. ผลการหาความสัมพันธ์ไม่มีความสัมพันธ์ กันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้
๕.	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น	พระอนุชา ธมมวโร (วงศ์ประพันธ์), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ/ คุณภาพ	ประสิทธิภาพการบริหารโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก การเปรียบเทียบอายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม- บาลี สถานะทางคณะสงฆ์แตกต่างกันมีความ คิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๒.๑๑ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๖.	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัด สุพรรณบุรี	พระราชปรีดีโมลี (ไพฑูลย์ วิบุโล), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย)	๒๕๕๔	ปริมาณ	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสโดย รวมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบมี อายุแตกต่างกันโดยรวมไม่แตกต่างกัน พรรษา และวุฒิการศึกษาสายสามัญแตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน และวุฒิการศึกษาสาย ปริยัติธรรมและระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสแตกต่างกันโดยรวมไม่แตกต่างกัน
๗.	ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้า อาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัด ปทุมธานี	พระครูโพธิ์โรจนสารคุณ (สุเทพ งามละมัย), (มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๓	ปริมาณ	เจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้วมีทักษะการ บริหารจัดการวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทักษะการบริหารจัดการวัดจำแนกตามปัจจัย ส่วนบุคคลพระสงฆ์มีทักษะแตกต่างกันตาม พรรษา สอนที่มีอายุ และระดับการศึกษา นักธรรมต่างกัน มีทักษะไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๒.๑๑ (ต่อ)

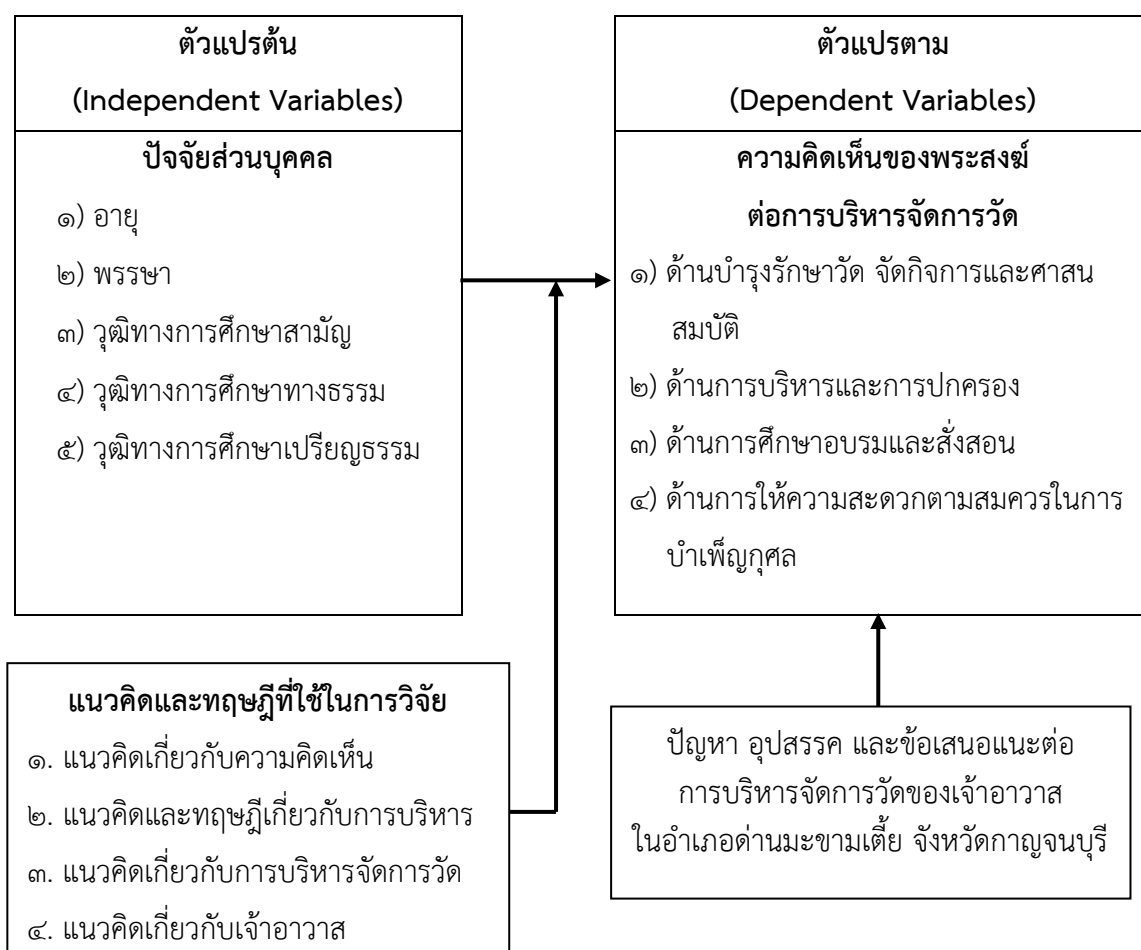
ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๘.	ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี	พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโข (พรสุทธิชัยพงศ์), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๓	ปริมาณ	พระภิกษุและสามเณรมีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบทัศนคติพระภิกษุและสามเณร มีทัศนคติไม่แตกต่างกันตามทุกด้าน
๙.	ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	พระครูไพโรจน์ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภัททปญโญ), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๔	ปริมาณ	ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลโดยรวมที่มี อายุ พรรษา การศึกษาทางโลก และการศึกษาทางบาลีที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน
๑๐.	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร	พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญฺญาวชิโร), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๓	ปริมาณ	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการในภาพรวมอยู่ในระดับมากจำแนกเป็นรายด้านพบว่าด้านการปกครอง ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยคือ

ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

ตัวแปรตาม คือ การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ทั้ง ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑. การบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติ ๒. การบริหารและการปกครอง ๓. การศึกษาอบรมและสั่งสอน ๔. การให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

แผนภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย